

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

2014

Veronika Tesařová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Vietnamská rodina v České republice:

mezigenerační vztahy

Veronika Tesařová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Diplomová práce

**Vietnamská rodina v České republice:
mezigenerační vztahy**

Veronika Tesařová

Vedoucí práce:

Mgr. Lenka Jakoubková Budilová, Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Lence Jakoubkové Budilové, Ph.D. za metodické vedení a cenné připomínky při zpracování mé diplomové práce.

Poděkování patří rovněž všem respondentům, kteří se na této práci podíleli svoji ochotou a poskytnutými rozhovory. Také bych ráda poděkovala své rodině za jejich trpělivost a podporu.

Obsah

1 ÚVOD	1
TEORETICKÁ ČÁST.....	3
2 VIETNAMCI A VIETNAM.....	3
2.1 Historie Vietnamu.....	4
2.2 Vietnamská emigrace do světa.....	7
2.3 Imigrace do České republiky	8
3 VIETNAMCI V ČESKÉ REPUBLICE	9
3.1 Migrace Vietnamců na území dnešní ČR do r. 1989	9
3.2 Život vietnamských imigrantů v Československu do r. 1989	12
3.3 Migrace Vietnamců na území dnešní ČR od listopadu 1989..	13
4 VIETNAMSKÁ KOMUNITA V ČESKÉ REPUBLICE	16
4.1 Společenská hierarchie vietnamské komunity v ČR	19
4.2 Banánové děti.....	20
5 VIETNAMSKÁ KULTURA, NÁBOŽENSTVÍ A TRADICE.....	21
5.1 Hodnotový systém Vietnamců.....	23
5.2 Vietnamská náboženství	25
5.3 Kulturní a náboženské svátky Vietnamu	29
6 VIETNAMSKÁ RODINA A PŘÍBUZENSTVÍ.....	31

6.1 Antropologie a příbuzenství.....	31
6.2 Vietnamská rodina	32
6.3 Vietnamské svatby ve Vietnamu.....	35
6.4 Vietnamská rodina za hranicemi Vietnamu	37
7 VIETNAMSKÁ RODINA V ČESKÉ REPUBLICE	38
7.1 Vietnamská manželství a rozvody	39
7.2 Vietnamské svatby v České republice	41
7.3 Mladá generace Vietnamců v ČR.....	43
7.4 Vietnamská jména.....	44
PRAKTICKÁ ČÁST	46
8 VLASTNÍ VÝZKUM	46
8.1 Cíl výzkumu	46
8.2 Výzkumné otázky	46
8.3 Metoda práce.....	46
8.4 Vlastní realizace výzkumu	48
9 VÝZKUMNÁ TÉMATA.....	49
9.1 Obecné údaje.....	49
9.2 Představení respondentů	49
9.3 Život v České republice	52
9.4 Vztahy v rodině.....	54

9.4.1 Rozdíly vietnamské a české rodiny	55
9.4.2 Tradice a svátky.....	59
9.5 Jména dětí	62
9.6 Výběr partnera.....	64
10 ZÁVĚR	67
11 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	69
11.1 Použitá literatura	69
11.2 Elektronické zdroje	72
12 RESUMÉ	79
13 SEZNAM PŘÍLOH	80
14 PŘÍLOHY	81

1 ÚVOD

Ve své diplomové práci se budu zabývat problematikou vietnamské rodiny, která žije v České republice a problémy z toho nutně vyplývajícími. Budu se snažit nahlédnout do rodinného života vietnamské komunity žijící v České republice, ale zároveň pochopit, co rodina znamená pro vietnamskou kulturu jako takovou. Mezi hlavní oblasti, které mě budou zajímat, patří vztahy v rodině, pojmenovávání dětí a výběr partnera. Bude mě zajímat, zda a jak ovlivňují život v České republice vztahy v rodině s ohledem na jazykovou bariéru, která nutně musí vzniknout, když rodiče vyrůstají v jiném prostředí než jejich potomci.

Práce je rozdělena na dvě části. První část se zabývá teoretickým pozadím, z něhož jsem vycházela při svém studiu a následném výzkumu. Nejdříve popisuji Vietnamskou socialistickou republiku, kde většina Vietnamců žije a ze které především k nám i do světa Vietnamci migrují. Pro lepší pochopení souvislostí se v této části krátce zabývám dějinami Vietnamu. Dále se v práci zabývám Vietnamci v České republice, jejich migrací na území dnešní České republiky do roku 1989, která vlastně probíhala výrazněji od 50. let 20. století v rámci diplomatických smluv mezi tehdejší Československem a tehdejší Vietnamskou demokratickou republikou, a jejich migrací do současné České republiky po roce 1989. Dále popisuji vietnamskou komunitu zde vzniklou, její společenskou hierarchii a zabývám se tématem tzv. banánových dětí. Dále popisuji vietnamskou kulturu, hlavní vietnamská náboženství, hodnotový systém Vietnamců, tradice a vietnamské svátky. V další části se zabývám vietnamskou rodinou, jejími charakteristikami. Nejdříve ale využiji definic z antropologie, jak lze příbuzenství a manželství označit, což bude sloužit jako jakýsi úvod, protože pro vietnamskou kulturu stojí rodina na prvním místě a je, dá se říct, hlavní složkou společnosti. Poté se věnuji tomu, jak vypadá vietnamská rodina za hranicemi Vietnamu a speciálně u nás v České republice, mimo jiné se i zabývám popisem vietnamských svateb, které jsou odlišné od českých a také krátce popisuji smíšená manželství.

Na konci této teoretické části se ve stručnosti snažím pohlédnout na vietnamská jména a na způsob, jimiž jsou tvořena.

V druhé části práce popisuji praktickou složku mého výzkumu. Nejdříve popisuji cíl mého výzkumu a výzkumné otázky, poté metodu práce a nakonec rozebírám a interpretuji získaná data během mého výzkumu.

TEORETICKÁ ČÁST

2 VIETNAMCI A VIETNAM

Vietnamci tvoří většinou populaci Vietnamské socialistické republiky (VSR), oficiálním názvem „Nuoc Cong hoa xa hoi chu nghia Viet Nam“, nacházející se v jihovýchodní Asii, na východní části poloostrova Zadní Indie při pobřežích Jihočínského moře. Hlavním městem země je město Hanoj mající (k roku 2010) 6,5 miliónu obyvatel, největším městem země je Ho Či Minovo Město s 7,12 milióny obyvatel (k roku 2009). V těchto dvou městech žije kolem 44% městské populace země. Asi 70% obyvatel pracuje v zemědělství, proto žijí převážně na venkově. Oficiálním jazykem je vietnamština, která v sobě spojuje prvky thajské, khmerské a čínské. Dalšími jazyky používanými ve Vietnamu jsou angličtina, francouzština, čínština a khmerština. Rozloha země činí 331 211 km². Sousedy země jsou Kambodža, Laos a Čína. Ve VSR z celkového počtu obyvatel, cca 88 miliónů, zauímají Vietnamci, oficiálním názvem Kinhové, synonymem také Vietové, asi 86%. Žijí hlavně v deltách hlavních vodních toků a pobřeží rovinatých oblastí. Číňané zauímají 12% z celkové populace, ostatní obyvatelé země přináležejí k 53 oficiálním národnostním menšinám, např. Khmerové (asi 700 000) či Čamové (asi 60 000) atd. Každá národnostní menšina má svoji řeč, takže si jsou jednotlivé jazyky navzájem dosti vzdálené. Jednotlivé menšiny se mezi sebou liší i např. kulturou odívání, zdobením či účesy (CDC 2008b: 13; Nováková 2006: 18–22; Zastupitelský úřad ČR Hanoj (Vietnam) 2013: 2–3).

Vietnamská socialistická republika se dělí na 63 administrativních oblastí, jde o 58 provincií, které se dále dělí na městské a venkovské okresy, a 5 měst ústřední správy jimiž jsou Hanoj, Ho Či Minovo Město, Hai Phong, Can Tho a Da Nang. Více jak polovinu národního hospodářství země zauímá zemědělství (cca 56%), mezi hlavní vývozní artikl patří rýže a káva. Charakteristikou Vietnamu je pro Vietnamce významná Rudá řeka (Song Hong), přičemž řeka Mekong (Song Cu

Long) neboli také „Řeka devíti draků“, která je dle světových měřítek 12. nejdelší řekou světa, pro Vietnamce nijak speciálně významná není (Nováková 2006: 19–20; Zastupitelský úřad ČR Hanoj (Vietnam) 2013: 3).

Hlavním náboženstvím Vietnamu je buddhismus (cca 50% obyvatel, převládá mahájánový¹ typ), dále taoismus, konfucianismus, dále katolicismus (cca 10%, což je 7–8 miliónů obyvatel) a protestantismus (asi 200 000 věřících). Elementem buddhismu je sekta „Hoa Hao“ zastoupena cca 1,5 milióny věřících, kteří dávají přednost osobní a vnitřní víře před komplikovanými rituály. Dále je zde 0,5% populace hlásící se k islámu, především Khmerové a Čamové, také je zde zastoupen hinduismus (zbytky indické komunity v Ho Či Minově městě) a sekta „Cao Dai“ (přibližně 2 milióny věřících), která dohromady spojila nejdůležitější učení a poznatky filozofických a náboženských směrů západní i východní kultury. Někteří lidé také nadále vyznávají víru v animismus (Zastupitelský úřad ČR Hanoj (Vietnam) 2013: 3).

2.1 Historie Vietnamu

Název „Vietnam“ vznikl v roce 1802 poslední panující dynastií Nguyen (1802–1945), přičemž se používal jen v době vládnutí prvního panovníka do roku 1819. Trvale se uplatnil až ve 20. století, kdy jej přijalo za své národní hnutí. Jako součást názvu státu se objevil v roce 1945 (Vasiljev 2006: 69).

Území dnes známé jako Vietnam bylo osidlováno již od paleolitu², někteří archeologové spojují začátky vietnamské civilizace s pozdním neolitem³, ranou dobou bronzovou⁴ a s kulturou Phung-Nguyen, která na

¹ Mahájánští buddhisté považují Siddhárthu Gautamu za nadpřirozenou bytost. Věří také, že existovalo, existuje a bude existovat mnoho dalších „buddhů“. Tento typ buddhismu je založen na třech principech, které jsou ve shodě s Buddhovým učením a věří, že k osvícení lze dojít více způsoby (Keene 2008: 71).

² Paleolit: 4 milióny př.n.l. – 8000 př.n.l.

³ Neolit: od 9. tisíciletí na Blízkém Východě, ve střední Evropě od 6. tisíciletí př.n.l.

území sídlila mezi lety 2000 a 1400 př.n.l. Dynastie Hong Bang bývá považována za zakladatele prvního vietnamského státu Van Lang. Dle konfuciánských učenců měl být zakladatel tohoto státu příbuzný čínského boha zemědělství Than Nong. Skupiny Au Viet a Lac Viet tvořily spolu s dalšími obyvatelstvem státu Van Lang. V čele státu stál panovník Hung Vuong s dědičným titulem Hung, který byl dle pověsti synem Nebes a pozemským vykonavatelem jejich vůle. Šlechtic Thuc Phán v roce 257 př.n.l. porazil posledního krále této dynastie s pomocí skupin Au Viet a Lac Viet a sjednotil původní obyvatelstvo tohoto státu Van Lang, což dalo vzniknout státu Au Lạc. V roce 207 př.n.l. byl šlechtic Thuc Phán poražen čínským generálem Tao To a říše byla změněna v říši Nan Yue (vietnamsky Nam Viet). Roku 111 př.n.l. došlo ke spojení s čínskou říší pod nadvládou dynastie Chan, kdy čínský císař Wudi porazil generála Tao To a jím spravované území připojil ke svému státu. Tato čínská nadvláda, kromě několika málo vzpour, např. v 6. st.n.l., kdy se Vietnam na přechodnou dobu osamostatnil, trvala tisíc let až do roku 938, kdy vojevůdce Ngo Quyen porazil čínskou armádu v bitvě na řece Bach Dang a vyhlásil se panovníkem dynastie Ngo. Od roku 1428 vládla ve Vietnamu dynastie Pozdní Le, jejíž panovníci prosluli jako osvícení a humánní vladaři, ovšem od 16. století skutečnou moc držely v rukou šlechtické rody a králové Le se stali v podstatě „loutkami“. Následovala občanská válka, která Vietnam rozdělila na několik částí. Na severu vládl nejdříve rod Mac a později Trinh, na jihu vládl rod Nguyen. Válku vyhrál rod Nguyen, jehož císaři vládli opět sjednocené zemi (Ičo 2006: 28–34; Cima 1987a: online).

První větší skupinou Evropanů v jihovýchodní Asii jsou Portugalci, kteří tam přicestovali v 16. století primárně za účelem vstupu do Číny. V návaznosti na ně později přijíždějí misionáři. V té době je Vietnam rozdělen na severní a jižní část a s oběma částmi se Evropané pokoušejí manipulovat ve svůj prospěch. Nejvíce se zde angažovala Francie, která

⁴ Doba bronzová: v Evropě od roku 2300 př.n.l., v Číně od roku 2000 př.n.l., až do doby železné (od 12. až 6. tisíciletí př.n.l.)

v letech 1854–1884 z Vietnamu pomocí vojenských sil učinila svoji kolonii Francouzskou Indočínu, která rozdělila Vietnam na tři území, jimiž jsou Tonkin na severu, Annam ve středu země a Kočínčina na jihu. K Francouzské Indočině přináležely země Laos, Kambodža a přístav v Číně. Guvernér sídlil v Hanoji, kterou proměnil na výstavní město s nádhernou architekturou a parky. Došlo také k zavedení latinky pro přepis vietnamštiny, což nakonec pomohlo ke zvýšení gramotnosti obyvatel. Instrukce císaře byla oficiálně ponechána, ale Evropané na něj dohlíželi a kontrolovali jeho jednání. Od konce 19. století na území vzniká protifrancouzský odboj, během něž dochází k povstáním, hnutí za nezávislost vznikala hlavně mezi chudou inteligencí, nacionalisty a později komunisty. Nejúspěšnějšími antikolonialisty se stali komunisté, v jejichž čele stál pozdější prezident VDR Ho Či Min (1890–1969) nazývaný „otec moderního Vietnamu“. Komunistická povstání na jihu země byla Francií potlačena v roce 1940 a byla téměř zničena stranická základna. Během druhé světové války, v roce 1940 po dobytí Francie nacisty, byl Vietnam přinucen spolupracovat s Japonskem, které si vzalo na starost spravování zabrané země. Jedinou větší partyzánskou organizací v té době byla převážně komunistická Liga pro nezávislost Vietnamu (Viet Minh). Po kapitulaci Japonska prezident Ho Či Min vyhlásil Vietnam nezávislou republikou, ale v roce 1946 začala osmiletá Indočínská válka s Francií, která skončila v roce 1954 rozdělením Vietnamu na základě Ženevských dohod s demilitarizovanou zónou podél 17. rovnoběžky na severní a jižní Vietnam, jejich hranicí se stala řeka Ben Hai. Severní komunistický Vietnam prezidenta Ho Či Mina byl nazván Vietnamská demokratická republika (VDR) s hlavním městem Hanoj a jižní profrancouzský Vietnam byl pojmenován Vietnamská republika, nejdříve císaře Bao Daie a pozdějšího prezidenta Ngo Dinh Diema (1901–1963) s hlavním městem Saigon. Během 300 dní otevřených hranic asi 1 milion převážně katolických občanů uprchlo ze severního Vietnamu do jižního (Ičo 2006: 34–37).

Vietnamská válka probíhala mezi lety 1964–1973 s přímou angažovaností Spojených států amerických, na území dnešního Vietnamu a v přihraničních sousedních zemích, v Kambodži a Laosu. Severní komunistický Vietnam podporovaný státy východního bloku, Čínou a svou na jihu operující partyzánskou komunistickou organizací Národní fronta osvobození Jižního Vietnamu (Vietkong) bojoval proti jižnímu Vietnamu podporovanému USA a dalšími zeměmi, např. Austrálií či Jižní Koreou. Vietkong si kladl za cíl svrhnout režim prezidenta Diema. Po skončení války, v níž vyhrál severní Vietnam, byly 2. července 1976 obě země spojeny v jeden společný socialistický stát s názvem Vietnamská socialistická republika (Ičo 2006: 37–38; Johnson 1991: 1612–639).

2.2 Vietnamská emigrace do světa

Tři milióny Vietnamců žije za hranicemi Vietnamu, žijí po celé Evropě, v USA, v Kanadě i v Austrálii. Největší evropská vietnamská menšina žije ve Francii, nejvíce jich ale žije v USA, kde našlo útočiště před Vietkongem celkově cca 1,7 miliónů osob. Několik dalších desítek tisíc našlo útočiště v západním Německu a v jiných západoevropských zemích a také v zemích bývalého východního bloku (Křištof 2010: online).

V letech 1975–1977 proběhla první vlna vietnamské emigrace do USA s počtem 175 000 obyvatel. Druhá vlna vietnamské emigrace proběhla v roce 1978, emigranti jsou známí jako „boat people“, protože na lodkách připluli do Thajska, Malajsie, Hong Kongu a Filipín. Třetí vlna vietnamské emigrace směřovala opět do USA, hlavně po roce 2000, sestávající z politických vězňů, Číňanů žijících ve Vietnamu a párů často tvořených vietnamskou ženou a americkým vojákem (CDC 2008a: 12).

Od roku 1994 jsou vietnamští pracovníci posíláni do zemí jihovýchodní Asie, hlavně do Malajsie, Tchaj-wanu, Japonska a do Jižní Koreje. Dle údajů organizace CAMSA (Koalice proti modernímu otroctví

v Asii) se jedná o specifický typ obchodu s lidmi, mnoho těchto pracovníků je totiž prodáno k práci v otrockých podmínkách (Křištof 2010: online).

2.3 Imigrace do České republiky

Dušan Drbohlav se své studii (2003) zabývá mezinárodní pracovní imigrací do České republiky, která v imigraci do ČR jednoznačně převažuje. Zdokumentovaní ekonomičtí imigranti představují asi 67% všech oficiálních přistěhovalců. Hlavní město Praha se stalo důležitým tranzitním městem. Dušan Drbohlav rozděluje imigranty dle země odkud přicházejí na východní, což jsou mladí muži, kteří jsou u nás najímáni hlavně pro ruční a nedostatečně placené a nekvalifikované práce. Druhou skupinou jsou západní imigranti, heterogenní skupina, vyznačuje se větším počtem žen, dětí a starších osob (Drbohlav 2003).

Občané České republiky, kteří se hlásí k vietnamské národnosti a občané VSR, kteří v ČR mají krátkodobý nebo trvalý pobyt jsou považováni za příslušníky vietnamské menšiny České republiky. V případě, že nahlížíme na menšinu jako na příslušníky jiného státu, v tomto případě VSR, představují Vietnamci co do počtu třetí největší národnostní menšinu v České republice po Slovácích a Ukrajincích (dle ČSÚ k roku 2008). Celkový počet Vietnamců v České republice byl v roce 2012 (Svazem Vietnamců v ČR) odhadnut na 100 000. Ale podle Menšinového zákona č.273/2001 Sb. se za menšinu považují pouze občané České republiky hlásící se k vietnamské národnosti. K roku 2010 (dle ČSÚ) žilo v České republice 60 289 Vietnamců. Vietnamci žijící v České republice neměli status oficiální menšiny v ČR, získali jej až 3. června 2013 (Jiříčka a Žilková 2013: online; ČT24 2012: online; Chytil 2012: online; Sloboda 2013: online).

3 VIETNAMCI V ČESKÉ REPUBLICCE

Stanislav Brouček (2003) rozděluje příchod Vietnamců na území dnešní České republiky do tří fází. V první fázi „bilaterálních smluv“ se jednalo o deklarovanou pomoc Československa Vietnamu, v druhé fázi, ve „věku volnosti“ v 90. letech 20. století získali Vietnamci šanci svobodně podnikat a ve třetí fázi, ve „věku zákona“, došlo k uvědomění si nutnosti budovat organizaci uvnitř vietnamské komunity (Brouček 2003: 14).

Devadesát devět procent vietnamských imigrantů do České republiky jsou Vietové národnosti Kinh. V minulosti i současnosti nadále převažuje imigrace ze severního Vietnamu, převážně z venkova a z větších měst, hlavně z chudších provincií Nghe An, Ha Tinh, Hung Yen, Hai Duong a z delty Rudé řeky (Brouček 2003: 20; Kocourek 2006: 104).

3.1 Migrace Vietnamců na území dnešní ČR do r. 1989

Za oficiální počátek vietnamské imigrace na území dnešní České republiky lze považovat navázání diplomatických vztahů mezi tehdejšími Československem a Vietnamskou demokratickou republikou⁵ (VDR). Československo potřebovalo více pracovní síly, hlavně v pohraničních oblastech, a k tomu jim spolupráce v rámci socialistického bloku nabízela vhodné podmínky. Severní Vietnam pak potřeboval vzdělávat své pracovní síly. Hlavní motivací k emigraci do Československa se stala možnost získání kvalitního vzdělání, kvalifikace a také následné zlepšení ekonomické situace a společenského postavení ve Vietnamu (Kocourek 2008: online).

Diplomatické vztahy mezi Československem a VDR byly navázány 2. února 1950, shora a účelově. Kvůli válce ve Vietnamu se styky

⁵ severní Vietnam s názvem: Vietnamská demokratická republika (VDR) od 2. září 1945 až 2. července 1976; poté spojený severní a jižní Vietnam s názvem: Vietnamská socialistická republika (VSR) od 2. července 1976 do současnosti

nepodařilo udržet a nedošlo ani k plánované výměně diplomatických zástupců. Až 30. prosince 1954 předal československý velvyslanec Vladimír Knap pověřovací listiny prezidentovi Ho Či Minovi a tím byla oficiálně zahájena činnost našeho tamního velvyslanectví a také intenzivnější styky obou zemí. V roce 1955 pak bylo zřízeno vietnamské velvyslanectví v Praze. V Hanoji 10. září 1955 byla podepsána první dohoda mezi ČSR a VDR o hospodářské a technické pomoci a o výměně zboží. Pro Československo Vietnam představoval zemi lákavou svými nerostnými zdroji a též odrazový můstek na asijský trh. Důraz byl kladen na vzájemnou výhodnost; Československo vyváželo stavební a spojovací materiál, obráběcí stroje a nástroje, léčiva, tkaniny a obuv; Vietnam vyvážel cín, kaučuk, sóju, rákos, wolfram, čaj a sušenou kůži. V červnu 1956 pomáhalo Československo s vybudováním nemocnice v Haiphongu, díky tomu nemocnice po jejím dokončení dostala název Nemocnice československo-vietnamského přátelství (Martínková Šimečková 2007: online).

V roce 1956 do ČSR dorazilo 100 vietnamských dětí postižených válkou ve věku 7–15 let, které byly umístěny do domova v Chrastavě u Liberce. V té době už u nás studovalo několik vietnamských studentů na vysokých školách v rámci technické pomoci a odbornou praxi vykonávalo 5 pracovníků Vietnamské národní banky a ministerstva financí. Děti v Chrastavě spolu kolektivně žily v ústraní od zbytku společnosti a jelikož tam výukou češtiny byli pověřeni jen tři učitelé, značně to ztěžovalo adaptaci na české prostředí (Martínková Šimečková 2007: online; Brouček 2003: 15).

V září 1956 byla mezi ČSR a VDR podepsána dohoda o vědecko-technické spolupráci, díky níž byla udělována vietnamským občanům stipendia a odborné praxe v ČSR a také byli vysláni specialisté z ČSR do Vietnamu, kde svojí činností pomohli výrobě hanojskému pivovaru, překližkárně v Cau Duong a pile ve Vinh (Martínková Šimečková 2007: online).

V roce 1957 proběhla první výměna vládní delegace Československa a Vietnamu. V březnu téhož roku předseda vlády Viliam Široký navštívil nemocnici v Haiphongu, pilu i překližkárnu. Prezident Ho Či Min spolu se svojí delegací navštívil ČSR v červenci téhož roku, vietnamský prezident se mimo jiné setkal s vietnamskými dětmi v Chrastavě. V březnu téhož roku byla mezi zeměmi podepsána dohoda o kulturní spolupráci. V květnu 1958 přijala pozvání československého prezidenta Antonína Novotného vietnamská parlamentní delegace a pobyla zde 12 dní (Martínková Šimečková 2007: online).

V roce 1959 kvůli obavám ze ztráty vlastní kulturní identity se vietnamská strana rozhodla vzít děti z Chrastavy zpátky domů do Vietnamu. Ti nejstarší, kteří už navštěvovali osmou třídu, zde mohli zůstat a ve vzdělávání pokračovat. Celkově tu zůstalo patnáct dětí a někteří z nich zde absolvovaly i vysokou školu a později založily rodinu (Martínková Šimečková 2007: online).

V roce 1967 přišlo do Československa 2 100 Vietnamců, převážně dělníků. V lednu 1973 navštívila Československo vládní delegace z Vietnamu kvůli projednání příchodu 10–12 000 Vietnamců za účelem získání profesních zkušeností. Vietnamská vláda považovala vyškolení kvalifikovaných dělníků za klíčové pro obnovu a rozvoj ekonomiky země. Postupně se uzavíraly smlouvy v roce 1973, 1974, 1979 a v roce 1980. V roce 1974 tak došlo k přílivu příchozích, hlavně učňů, v devíti turnusech. Vietnamská strana naléhala na přijetí co největšího počtu Vietnamců hlavně ve věku 17–25 let pro vyškolení v profesích a následnými cca 3 roky praxe, přičemž délka pobytu v Československu neměla přesáhnout dobu 6ti let. Jednalo se hlavně o strojírenské profese a s nimi příbuznými obory, nejdříve však měl proběhnout 3 měsíce trvající kurz výuky češtiny. Nakonec byl pobyt pro učně sjednán na dobu 7 let a stážistům na dobu 4 let s možností prodloužení (Brouček 2003: 10–15; Brouček 2005: online).

Dle archivní literatury se lze domnívat, že v 1. polovině 80. let 20. století byla migrace do ČSSR nejvíce organizována, jazyková příprava probíhala již ve Vietnamu a učňové a stážisti byli vybíráni dle potřeb provincií, resortů a podniků. Počet příchozích Vietnamců do Československa byl nejvyšší v letech 1980–1983 (dle Brouček 2003) nebo mezi lety 1979–1985 (dle Kocourek 2005), 30–35 000 vietnamských občanů, dvě třetiny z nich pracovaly v dělnických profesích. Vietnamští občané pracovali např. ve Spolaně v Neratovicích, ve Frutě Mochov v Horních Počernicích, ve sklárnách Oloví na Sokolovsku či např. v Blanických strojárnách ve Vlašimi. Od 2. poloviny 80. let 20. století docházelo ke snižování počtu příchozích, v roce 1985 jich na naše území imigrovalo jen 19 350, převážně mužů. Také začalo docházet k využívání situace oběma stranami. Československo využívalo Vietnamce pro práci v neatraktivních oborech, na pásové výrobě a při pomocných pracích. Ve Vietnamu se objevila možnost migrace za úplatek, navíc byl výdělek využíván k posílání zboží zpět do Vietnamu (Brouček 2003: 10–16; Kocourek 2008: online).

3.2 Život vietnamských imigrantů v Československu do r. 1989

Z mezistátních smluv mezi Vietnamem a Československem vyplývaly určité nároky a požadavky, které smlouvy doprovázely. Lze se domnívat, že dobré studijní výsledky představovaly možnost pro to, aby člověk mohl v Československu zůstat, představovaly také vidinu dobrého budoucího výdělku, naopak studenti se špatnými výsledky se ocitali pod hrozbou odchodu zpět do Vietnamu. Vietnamští muži se zde nejdříve nesměli stýkat s vietnamskými ženami, do roku 1980 ani nesměli sami vycházet ven. V roce 1982 byl zákon pozměněn a Vietnamci spolu mohli navazovat vztahy, ovšem Vietnamka nesměla otěhotnět, jinak by se musela ihned vrátit do Vietnamu. Na konci každého školního roku probíhalo školení v délce jednoho týdne, během něhož bylo vietnamským studentům poskytnuto politické školení a také výklad, jak se

v Československu správně chovat. Předčasný návrat zpět do Vietnamu by byl doma totiž nahlížen jako selhání, hanba (Brouček 2003: 18–19).

Eva Pechová (2009) zabývající se Vietnamci se domnívá, že v 70. a 80. letech 20. století byla imigrace organizována, vietnamští imigranti do Československa v té době ve své zemi představovali jakousi elitu. Byli buď velmi dobří ve svém oboru nebo byli z lépe situované rodiny. Jet do Československa znamenalo privilegium, byli na příjezd sem připraveni a bylo tu o ně postaráno. Také byli určitým způsobem kontrolováni. Vždy existoval někdo, kdo na ně dohlížel a podával o nich zprávy na vietnamskou ambasádu. V 80. letech 20. století byl Vietnam zničený, byla tam bída a možnost odcestovat do zahraničí představovala možnost a šanci na zlepšení života. Tím se, dle názoru Evy Pechové, začal vytvářet mýtus o Československu jakožto ráji na zemi. Příchozí migranti měli zakázáno se integrovat, byly jim zakázány veškeré vztahy, což nejspíše přispělo k tomu, proč v dnešní době tvoří uzavřenou komunitu. Naproti politickým uprchlíkům třeba ve Francii nebo v západním Německu, kteří věděli, že odjíždějí z Vietnamu navždy a proto projevovali zájem naučit se tamější jazyk, k nám jezdili Vietnamci, kteří věděli, že je to jen na určitou dobu, byly jim zakázány styky s místními lidmi a proto v té době ani neproběhlo začlenění do české společnosti (Pechová 2009: online).

3.3 Migrace Vietnamců na území dnešní ČR od listopadu 1989

Do roku 1989 měla migrace z Vietnamu do Československa povahu pomoci zemi postižené válkou. Od začátku 90. let 20. století se migrace změnila na standardní ekonomickou migraci (Brouček 2005: online).

V roce 1989 Česká republika s Vietnamem přerušila téměř všechny politické a hospodářské styky, začala odstupovat od vzájemných smluv, finančně vyrovnávala své nesplněné závazky vůči Vietnamu. V roce 1990 došlo ke zrušení dohody, díky níž byli v České republice zaměstnávání

vietnamští pracovníci, po vytvoření ČSFR došlo k finanční kompenzaci za porušení této smlouvy a také k hromadnému posílání vietnamských pracovníků domů do Vietnamu. Když u nás vietnamští občané chtěli zůstat, museli změnit účel a formu svého pobytu. Tlak na návrat do Vietnamu ale nebyl podle samotných Vietnamců důsledný a tak v letech 1990–1992 díky reformám politického systému a vytvořením migračních institucí, legislativ apod., řada vietnamských občanů využila možnosti v naší zemi zůstat a podnikat. Naskytla se jim možnost založit firmu společně s českým občanem, získat živnostenský list, po něm dlouhodobý pobyt a následně pobyt trvalý (Kocourek 2008: online).

V 90. letech 20. století do České republiky přijíždějí někteří navrátilci, vietnamští občané, kteří zde studovali nebo pracovali před listopadem 1989, ale nepodařilo se jim zde zůstat. S nimi také přijíždějí např. podnikatelé z bývalé Německé demokratické republiky a dalších zemí Evropy. Většinu migrantů po roce 1989 ale tvořili vietnamští občané, kteří u nás dosud nikdy nebyli. Od roku 1992 až do současnosti dochází k vyváření a doplňování prvních lokálních komunit imigračními proudy za účelem doplnění rodin, příchodem Vietnamců z Německa po roce 1993, ve chvíli, kdy jim skončil pracovní pobyt a tamější vláda je po finančním vyrovnání nutila k reemigraci, také z Polska, Maďarska a Slovenska, docházelo k nelegálním migracím vedoucím přes Rusko a Maďarsko (Kocourek 2008: online; Brouček 2003: 16–17).

V lednu 1994 byla podepsána dohoda mezi vládou ČR a VSR o odborné přípravě vietnamských občanů ve středních odborných učilištích v České republice, následovala dohoda o vzájemném zaměstnávání českých a vietnamských občanů. Do České republiky tak zase začali přijíždět vietnamští občané, řádově desítky ročně, především učňové a pracovníci. V roce 1997 bylo mezi zeměmi podepsáno Ujednání o spolupráci v oblasti práce, zaměstnanosti a sociálního zabezpečení. V letech 1996–1997 spolu země uzavřely několik ekonomických dohod,

např. dohodu o podpoře a vzájemné ochraně investic (Kocourek 2008: online).

Ani poté Česká republika nepřestala poskytovat Vietnamu rozvojovou pomoc. V roce 2004 byla Vietnamská socialistická republika uznána za jednu z prioritních cílových zemí. Často rozvojové projekty tématicky navazují na pomoc poskytovanou bývalým Československem, např. obnovení zastaralého vybavení Nemocnice československo-vietnamského přátelství, z nových projektů např. revitalizace odlesněných území v oblasti centrální vrchoviny ve Vietnamu a také průzkum zdrojů pitné vody v provincii Nghe An. Ve VSR sdružuje Společnost vietnamsko-českého přátelství Vietnamce, kteří v naší zemi studovali, pro setkání Vietnamců, které pojí vzpomínky na naši zemi funguje Klub Praha v Ho Či Minově Městě. Odhaduje se počet více než 100 000 vietnamských občanů žijících v současné VSR, kteří jsou schopni domluvit se česky (Kocourek 2008: online).

Od roku 2005 do roku 2007 v důsledku poptávky po pracovní síle v českém průmyslu se vietnamská komunita rozrostla téměř o 20 000 migrantů, kteří sem přijeli pracovat jako dělníci v továrnách a stali se lákavým cílem oficiálních i neoficiálních zprostředkovatelských agentur nazývaných „Dich Vu“. Lidé zabývající se vietnamskou tematikou se domnívají, že tyto zprostředkovatelské agentury většinou vzešly z generace migrantů, kteří žili na území České republiky již před rokem 1989 a jsou tedy dobře etablováni a znají zdejších podmínek. Lákají sem chudé a méně vzdělané jedince, kterým za zprostředkování letenek, víza a pracovního povolení migrující jedinci platí vysoké částky, takže se často stává, že se nově příchozí ocitají v neznámé cílové zemi bez práce, bydlení, bez peněz a s dluhy, které potřebují splatit zprostředkovatelským agenturám. V důsledku ekonomické krize se ocitli bez práce a často jsou nuceni pracovat jen za nocleh a jídlo. Zadlužují se, a aby zde mohli zůstat, jelikož doufají, že továrny opět zahájí nábor pracovních sil, byli nuceni legalizovat svůj pobyt zde opatřením živnostenského listu, i když

reálně nepodnikají. Podnikatelské oprávnění spolu s prodlužováním pobytu představují další zátěž u tak už dost zadlužených jedinců (Pechová a Martínková 2010: 14–17; Pechová 2009: online; Blafková 2009: online).

Dle vyprávění těchto vietnamských dělníků lze dojít závěru, že bývají oběťmi podvodu již ve své zemi, v rámci níž jim je Česká republika popisována jako ráj, jako dobrá demokratická země, kde je snadné si vydělat peníze a splatit tím dluhy, které vznikly spolu s cestou a platem pracovním agenturám. Nikdo z pracovních agentur nabízejících jim cestu do ČR však nehledí na jejich neznalost českého jazyka a české kultury. Takže tito dělničtí imigranti bývají odkázáni vždy na někoho, komu musí zaplatit, ať už za zprostředkování práce nebo za překládání informací. Jsou to právě tito podvedení dělníci, kteří zde živoří a kteří vytvářejí negativní obraz v očích české veřejnosti. Na integraci nemají čas, peníze ani nervy. Proto tak často dochází k potyčkám v baru při nepochopení českého humoru nebo k tomu, že vezmou práci jako pěstitele marihuany. Když je totiž muž vyhozen z továrny kvůli snižování pracovního stavu, je ihned pohlázen mezi svými jako méněcenný a tím se mu nabízejí již podřadné práce, např. jako zedník ve stavebnictví za malý plat, i když o stavaření nic neví. A nebo vezmou práci a budou pěstovat cokoliv, za co dostanou peníze i přes riziko, že až tam policie udělá razii, do vězení půjdou oni, ne jejich najímatelé. A podporu ve vietnamské komunitě také není snadné najít. Mnoho těchto rodin pracuje celý den každý den po celý rok, aby uživili sebe a své děti a když už mají peníze navíc, aby si najali někoho cizího, buď to bývá Čech nebo Vietnamec, který umí česky. Vyhozeného Vietnamce z továrny ne, jedině v případě sezónní podřadné práce (Trang Tran Thu 2008: online).

4 VIETNAMSKÁ KOMUNITA V ČESKÉ REPUBLICĚ

Specifikem české vietnamské komunity bývá označován život v provizoriu, jelikož většina vietnamských imigrantů do naší země přišla

s úmyslem jednoho dne se vrátit domů do Vietnamu. Toto provizorium ovlivňuje jejich nemotivaci učit se český jazyk, snažit se začlenit do majoritní společnosti a více ji poznat (Brouček 2003: 14).

Vznik vietnamské komunity v České republice jako takové lze datovat na počátek 90. let 20. století. V té době si vietnamští obchodníci pronajímali stánky na tržištích nebo místa pro prodejní stolky a tehdejší mezeru na trhu zaplavili levným textilem a elektronikou z Asie. Koncentrovali se hlavně ve velkých městech, místech, která slibovala největší zisky, tj. v Praze, Brnu, Ostravě, a také v pohraničních městech v Chebu, Železné Rudě, Aši atd. V Praze a v Chebu si v prostorách bývalých kasáren a továren podnikatelé zařídili velkoobchod (Pechová a Martínková 2010: 11).

Vietnamská komunita u nás bývá charakterizována jako izolovaná a uzavřená. Výzkumy ale potvrzují, že mnoho Vietnamců zde žije za relativně náročných poměrů, vzhledem k jejich pracovním podmínkám a dlouhé pracovní době jim nezbývá mnoho volného času, což také přispívá k jejich separaci vůči majoritní společnosti. Hlavní náplní jejich života u nás bývají podnikatelské aktivity a pak tradiční zvyky provozované v rodinném prostředí. Jejich hlavním posláním je uživit sami sebe, zabezpečit finančně své děti a být schopni postarat se o své rodiče, kteří zůstali ve Vietnamu. Jejich samostatnost a uzavřenost vůči majoritě je jedněmi viděna jako strategická výhoda a druhými naopak jako překážka sblížení se s majoritou a snad i s vidinou lepšího života. Vietnamská komunita pak často využívá účelové krátkodobé adaptace kvůli obchodním záležitostem (Brouček 2003: 1,5,20; Kocourek 2008: online).

Významnou skupinu Vietnamců u nás představují podnikatelé, do kterých lze zařadit stánkaře, manažery mezinárodních firem, pracovníky na základě živnostenského listu, kteří vykonávají fakticky činnost zaměstnanců. Většina vietnamských občanů zde podniká na základě

živnostenského oprávnění bez ohledu na vzdělání či původní profesi. Dnešní vietnamské osídlení zasahuje celé území naší republiky. Muži převažují, odhaduje se jen 40% podíl žen. Největší zastoupení mají lidé ve věku 20–50 let a děti ve věku 1–10 let (Kocourek 2008: online).

Jistou izolovanost nejen vietnamských komunit, ale asijských celkově, lze najít i jinde ve světě. Např. se předpokládá, že v Polsku žije přibližně stejný počet Vietnamců jako v České republice a tamější komunita vykazuje podobné rysy. V západních státech a i ve Spojených státech amerických vznikají izolované asijské čtvrti (Kocourek 2008: online).

Naproti tomu se Eva Pechová domnívá, že Vietnamci se nekomunikativnosti a odstupu naučili spíše od nás, protože ve Vietnamu je běžné, že jsou k cizincům velmi přátelští a komunikativní, sahají na ně a ptají se jich i na intimní záležitosti. Tento její názor potvrzují cestovatelé do Vietnamu, kteří tamější lidi považují za velmi přátelské i komunikativní (Pechová 2009: online).

Mezi vietnamská periodika tištěná u nás, první v roce 1997, patří „Novinky týdne“ (Tuan Tin Moi) a „Svět mladých“ (The Gioi Tre) ze stejného vydavatelství. Z konkurenčního vydavatelství vychází „Deset tisíc jar“ (Van Xuan), dále „Daleko od domova“ (Xa Xu), a nejčtenější „Síla k životu“ (Suc Song). Vychází zde vietnamské noviny vytvořené ve Vietnamu a tištěné v Praze, např. „Světová bezpečnost“ (An Ninh The Gioi) nebo „Mládež“ (Thanh Nien). Televizní program VTV 4 vyhradila vietnamská televize speciálně pro své krajany žijící v zahraničí. Mezi zastřešující organizace vietnamské komunity patří Svaz Vietnamců v ČR, který byl založen v Praze roku 1999 a který sdružuje dlouhodobě usazené a úspěšné vietnamské podnikatele zastupující komunitu v komunikaci s majoritní společností. Druhou oficiální organizací je Svaz vietnamských podnikatelů založený již v roce 1992 za účelem podpory ekonomické aktivity podnikatelů. V roce 2008 vznikla Asociace zprostředkovatelských

agentur kvůli nárůstu pracovní migrace z Vietnamu. Posledním oficiálním sdružením je Svaz vietnamských studentů a mládeže sdružující vietnamské studenty na českých školách (Pechová a Martínková 2010: 19–20).

4.1 Společenská hierarchie vietnamské komunity v ČR

Doba příchodu vietnamských imigrantů do ČR představuje mezník v dělení ve společenské hierarchii uvnitř vietnamské komunity. Nejvýše stojí tzv. starousedlíci, potom se rozlišují porevoluční migranti a příchozí v 90. letech 20. století, třetí vrstvu reprezentují migranti, kteří do ČR přišli po roce 2000, tzv. nová migrační vlna (Pechová a Martínková 2010: 12).

Starousedlíci v rámci vietnamské komunity, kteří mají významné postavení, bývají nazýváni „Xu Moc“, což v překladu znamená „starý“ nebo „plesnivý“. Tito lidé disponují určitými prvky patriarchální ochrany, bývají to lidé respektovaní a vlivní. Řeší spory v komunitě i mezi komunitou a majoritní společností při obchodních stycích. Střední třída vietnamské komunity v ČR je tvořena samostatnými obchodníky a podnikateli, kteří vlastní obchody, najímají české zaměstnance nebo české chůvy, jejich děti navštěvují české školy. Nově příchozí imigranti tvoří nejnižší vrstvu v sociální hierarchii. Jsou to řadoví prodavači na tržištích, kuchaři či číšníci v asijských restauracích, pracovníci v továrnách atd. (Pechová a Martínková 2010: 17–18).

Nově příchozí imigranti se soustředili kolem osob, které už tady nějakou dobu žily a tím vznikaly první lokální komunity, které byly spojené buď rodinnými vazbami, původem ze stejného kraje nebo třeba společnými zájmy na tržišti. V polovině 90. let 20. století státní politika ČR umožnila příchod imigrantů na základě sloučení rodiny, což vedlo ke vzniku rodinných komunit. Vietnamci se jako celek vnitřně

strukturalizovali, přičemž základním spojujícím prvkem se stala tržnice (Pechová a Martínková 2010: 12).

Prostředí velkých tržnic je samostatným světem, s vlastními pravidly a službami. Velkoobchody a velkosklady tvoří centra obchodní, kulturní a komunitní. Pořádají např. fotbalové turnaje či koncerty vietnamských umělců ze zahraničí, tábory pro děti atd., o kterých Češi nebývají informováni. Centrem vietnamské komunity v ČR se stala velkoobchodní tržnice „SAPA“ v Praze v Libuši (Kocourek 2008: online; Pechová a Martínková 2010: 18–19). Dalšími velkými tržnicemi jsou „HKH“ v Malešicích, tržnice v Brně, Ostravě a v Chebu (Blafková 2009: online).

4.2 Banánové děti

Druhá generace vietnamských občanů v České republice často bývá označována jako tzv. banánové děti (navrch žlutý, uvnitř bílý). Jedná se o lidi vietnamské národnosti, kteří se zde narodili nebo sem imigrovali v mladém dětském věku. Převážně to jsou lidé asimilovaní, kteří zde byli vychovávaní českými paními na hlídání a kteří již neumí dobře vietnamsky (Kocourek 2005: online; Krištof 2010: online).

Mnoho vietnamských rodičů zde nemá na děti dostatek času, proto s dětmi tráví nejvíce času najaté české chůvy nebo tzv. „babičky“. Tyto děti pak znají mnohem lépe českou kulturu než jejich rodiče, ovládají lépe češtinu než vietnamštinu, což způsobuje komplikace při komunikaci s rodiči. Rodiče na jednu stranu podporují, aby jejich děti dobře ovládaly český jazyk, na druhou stranu v sobě chovají tradiční zvyky, např. ve Vietnamu je běžné, aby se děti učily třeba až do sedmi hodin do večera, takže nejsou moc tolerantní k tomu, aby jejich děti zde po škole chodily ven nebo třeba do hospody. Čím více jsou děti adaptováni na českou kulturu, tím více vzniká generačních problémů v rodině (Pechová 2009: online).

Tito čeští Vietnamci jsou odlišní od svých rodičů, kteří do České republiky přišli za účelem naplnění rodinných ekonomických potřeb. Mladá generace je ovlivněna evropskou kulturou nesoucí v sobě individualismus, uvědomování si svých potřeb a jejich prosazení. Jsou oproti svým rodičům asertivnější, sebejistější a emotivnější, navíc díky znalosti českého jazyka, díky tomu, že zde vyrůstali a proto dobře znají prostředí a kulturu, citlivěji vnímají neplnohodnotné přijetí mezi majoritní obyvatele země. Často kritizují českou společnost jako diskriminující, uzavřenou a občas rasistickou. Kvůli pocitu vykořenění ze země svého původu, nepřijetí do země svého dětství, touží po odchodu z České republiky a touží po dosažení uznání svých osobností v zahraničí. Ale kvůli pevným rodinným vazbám není odchod z Čech zcela možný (Kušniráková 2013: online).

Klub Hanoi spolupracující se studenty se dnes snaží bořit zažitě stereotypy o vietnamské menšině v ČR a snaží se českou a vietnamskou komunitu více sblížit. V této snaze klubu pomáhá právě druhá generace Vietnamců (O'Connor 2007: online).

5 VIETNAMSKÁ KULTURA, NÁBOŽENSTVÍ A TRADICE

Lidé, kteří cestují do Vietnamu, o Vietnamcích říkají, že jsou srdeční, bývají dobře naladěni, že jsou pracovití a skromní. Vyzařuje z nich energie a optimismus. Tradičně se zdraví tím, že se vezmou za ruce a mírně se předkloní. Při tom se ale nedotknou hlavy druhé osoby, protože hlava je považována za něco výjimečného a kontakt s ní při pozdravu je naprosto nevhodný (Vrablová 2013: online).

Celkově lze říci, že se život Vietnamců odehrává v koloběhu práce, vzdělání, rodiny a víry. Vietnamci jsou velice pověřiví a proto existuje řada pověr, kterých se bojí a které respektují, např. že vydávat se na delší cestu by člověk nikdy neměl třetí den v měsíci a že člověk, který se vrací z cesty by to neměl učinit sedmý den v měsíci. Také dávají důraz na

postavení a polohu hrobů, oltářů a domů, které musejí být správné umístěné, aby mohly duše zemřelých najít klid a neznepříjemňovaly pozemský život žijícím příbuzným. Zajímavostí může být, že vietnamské ženy považují za atraktivní světlou pleť, proto si svoji pokožku chrání a často chodí oděné zahalené do rukaviček a dlouhých rukávů, kryjí se slunečníky a zásadně se neopalují (Vrablová 2013: online).

Většina národnostních menšin Vietnamu se odlišuje svými kroji zdobenými různými vzory kontrastních barev, které vyjadřují jejich identitu. Tradičním oděvem mužů byly bílé kalhoty, hnědá trika, sandály a šátky. Oficiální oděv zahrnoval ještě dlouhé šaty a turban. Vietnamské ženy oblékaly oděv složitější a barevnější, složený z několika vrstev. Jejich oficiální oděv sestával ze tří vrstev různě barevných šatů a velkého klobouku nazývaného „Non“. V dnešní době se samozřejmě tradiční oděv změnil a přizpůsobil moderní době, zvláště lidé žijící ve městech od těchto oděvů ustoupili. Ženské dlouhé šaty „Ao Dai“, jakási tunika, se také změnily a nosí se jen párkrát do roka při zvláštních obřadech (Culture and Society 2014: online).

Vietnamská literatura je tvořena tradiční folklorní literaturou předávanou ústy z generace na generaci, vyprávěna byla při práci a existovala v různých formách, např. ve formě pohádek, legend, anekdot atd. Do vietnamské literatury také patří klasická čínská díla, která se do Vietnamu dostala během čínské nadvlády a která od roku 938 byla používána jako prostředek přenosu pro vlastní literaturu. Mezi díla dodnes dochovaná v klasické čínštině patří např. báseň „Ly Thuong Kiet“ či „Dai Viet History“. Další součástí vietnamské literatury je „Nom“ literatura změněná z klasických čínských skript na vietnamská, která se na tamějším území poprvé objevila v 8. století a přetrvala více méně až do 20. století. Mezi hlavní díla patří např. národní sbírka 254 básní „World Man of Culture“, dále třeba historické dílo „Dai Viet Su Ky Toan Thu“ dynastie Le atd. V letech 1945–1975 vzniká revoluční literatura odrážející touhu po národní nezávislosti a sjednocení země, která byla posléze

přeložena i např. do angličtiny, francouzštiny nebo čínštiny a japonštiny. Vietnamská kultura disponuje mnoha druhy divadla, např. „Tuong“ klasické divadlo, „Cheo“ populární divadlo nebo také vodní loutkové divadlo. V malířství existují dva druhy lidového obrazu, obrazy k novému roku a obrazy k uctívání předků. Tato lidová malířská tvorba je už dnes ale zastaralá, v tradici pokračuje vesnice Dong Ho, jejíž obrazy lze nalézt v Japonsku, Francii nebo v USA (Culture and Society 2014: online).

5.1 Hodnotový systém Vietnamců

Hodnotový systém Vietnamců je založen na čtyřech bodech, jimiž jsou věrnost rodině, koncept dobrého jména, láska k učení a respekt k ostatním lidem. Tyto čtyři body se vzájemně protínají. Rodina je základem života i společnosti jako takové. Na základě individuální a kolektivní odpovědnosti, každý se snaží být „chloubou“ své rodiny. Každé provinění jednotlivce, jakož i jeho úspěch, se dotýká celé rodiny, všech příbuzných a dokonce i mrtvých předků. Za nejdůležitější ctnost ve vietnamské společnosti je považována úcta synů ke své rodině. Děti jsou od útlého věku vychovávány pro blaho rodiny neváhat popřít vlastní touhy, synové jsou také učeni a nabádáni k tomu, aby si vážili toho, že se díky rodičům narodili, ti je vychovali a umožnili jim se vzdělávat, za co se jim synové v jejich stáří mají odměnit tím, že se o ně postarají. Syn postrádající lásku a péči ke svým rodičům je vyloučen z rodiny i z komunity. Hluboká láska Vietnamce provází i ve vztahu k rodné vesnici, kterou potvrzuje i jedno přísloví říkající, že „nejdražším přáním obyčejného člověka je zemřít ve své rodné vesnici mezi svými lidmi“. Koncept dobrého jména, „Danh Thöm“ je pro ně důležitější než materiální vlastnictví. Zachovat si dobré jméno v životě i po smrti je hlavním důvodem, proč je ten dotyčný člověk respektován. Dobré jméno lze získat hrdinskými činy, intelektuálními úspěchy nebo morální ctností. Dle tradic převzatých z konfucianismu jsou nejvyššími morálními ctnostmi smysl pro čest, poctivost, spravedlnost, skromnost, štedrost a opovržení

materiálními zisky. Znalost a ctnost jsou považovány za dva doplňující se aspekty ideálního muže. Vzdělání je považováno za cennější než materiální bohatství. Prestiž učení, učenců a spisovatelů a učitelů je spojena s vyhlídkou v lepší sociální status. Vzdělání představuje odrazový můstek pro vstup do společenského žebříčku a pro získání dobrých pracovních příležitostí. Vietnamci dbají na prokazování respektu ke starším lidem a k lidem s vyšším statusem (Huynh Dinh Te 1989c: online).

Úcta je základem mezilidských vztahů ve Vietnamu. Vyhýbání se očnímu kontaktu při rozhovoru s osobou s vyšším statusem nebo opačného pohlaví, mlčení a klidné sezení ve třídě ve škole nebo tajemný úsměv, to jsou charakteristiky, jimiž Vietnamci vyjadřují svoji úctu k druhým, která nebývá vždy správně pochopena. Ve světě žáci ve školách bývají nařčeni z pasivity a úsměv, který bývá používán ve chvílích přiznání chyby, omluvy, rozpaků či vyjádření díky bývá nesprávně pochopen. Skromnost a pokora jsou hlavní ctnostné atributy, ve chvílích sebechvály totiž dotyčný jedinec ztrácí úctu a respekt (Huynh Dinh Te 1989a: online).

Vietnamci dávají větší důraz a přednost dosaženému statusu člověka před bohatstvím. Věk a vzdělání jsou rozhodující činitelé pro vážnost daného statusu, čím je člověk starší a vzdělanější, tím je považován za lepšího, takový člověk stojí v hierarchii výš a hierarchii vietnamská kultura velice respektuje. Vietnamci si proto velice váží starých občanů, protože dožitý vysoký věk je považován za výhodu, ne povinnost, protože dožít se vysokého věku znamená, že ze strany božstev došlo k potvrzení ctnosti dotyčných lidí, protože dožít se vysokého věku je znamením laskavosti a starší lidé jsou celkově považováni za nositele poznání a moudrosti. Respekt se celkově vyjadřuje zdvořilostí a udržením si „vlastní tváře“, protože „ztratit tvář“ znamená výsměch celé jeho rodině, protože ta s ním vzniklou ostudu sdílí. Takže si Vietnamci velice zakládají na tom, jak jednají před

ostatními lidmi. (Huynh Dinh Te 1989b: online; Tom and Hanh 2014: online).

Učitel v tradičním Vietnamu stál ve společenské hierarchii na druhém místě, hned po králi, tím pádem stál v sociálním žebříčku výše než otec rodiny. Tato hierarchie sociální organizace se do vietnamské kultury dostala od čínské nadvlády. Ve starém Vietnamu byl učitel velikou autoritou, s nímž většina jeho studentů žila pod jednou střechou, což v té době kompenzovalo nedostatek škol. Někteří učitelé si zakládali na přísné disciplíně a proto to, co řekli, neměl nikdo právo zpochybnit. Učitelé těchto starých dob, tzv. „Thay Co“ neměli v úmyslu vychovat generace badatelů a vědců, naopak, jejich cílem bylo ze svých studentů učinit vládní úředníky či dokonce vzdělávat budoucí krále. Tito učitelé tak měli za úkol vychovat dokonalé morální muže. S příchodem francouzských kolonialistů do Vietnamu učitel ztratil hodně ze své autority a prestiže. Neztratil respekt svých studentů, ale více se otevřel světu, učil se v zahraničí a stal se jakýmsi průvodcem na cestě života svých studentů, kteří když ve svém budoucím životě byli úspěšní, tak za to cítili vděčnost svému učiteli, že jim věnoval svůj čas a své úsilí, které přispělo k jejich úspěchu (Do Thi Nga 2014: online). Dodnes je učitel respektovanou morální autoritou, proto se 20. listopadu slaví „Den učitelů“. Během tohoto svátku navštěvují studenti a žáci všechny své současné i bývalé učitele a nosí jim drobné dary. Tento zvyk dodržují i někteří dospělí jedinci. K učitelům se chodí žádat i o radu a o pomoc (Do Thu Trang 2011: online).

5.2 Vietnamská náboženství

Životní filozofie Vietnamců je ovlivněna několika náboženstvími najednou. Převládajícím náboženstvím Vietnamu je buddhismus, který se na tamější území dostal v 2. století př.n.l. díky čínským přistěhovalcům a indickým kazatelům přicházejících po moři. Státním náboženstvím se stal v době vládnutí dynastie Ly (1010–1214). Během vlády dynastie Tran (1225–1440) přestal být buddhismus státním náboženstvím, nadále ale

zůstal hlavní náboženskou a kulturní silou Vietnamu. V roce 1920 došlo k zahájení hnutí za obnovu buddhismu v celé zemi. Z buddhismu Vietnamci přijali víru v karmu, zákon kauzality, který říká, že současná existence je podmíněna dřívější existencí a zároveň bude mít vliv na existenci budoucí. Ctnostný člověk by se tak měl neustále snažit zlepšovat sám sebe dobrými skutky a měl by se vzdát pozemských potěšení. S učením Buddha jsou spjaté hlavní ctnosti jimiž jsou soucit, morálka, trpělivost, rozjímání, znalosti a horlivost. (Huynh Dinh Te 1989f: online; Kim Nguyen 2014: online).

Stavby, které se nacházejí po celém Vietnamu a často slouží jako svatyně a chrámy, tzv. pagody, jsou velice spjaté s buddhismem. Jsou to stupňovité pyramidové struktury, které jsou často zdobeny bohatými řezbami a malovanými ornamenty. Pagoda je pro buddhisty jakýmsi symbolem lidské touhy spojit propast mezi omezenou pozemskou existencí a dokonalostí nebeských sil (Vietnam 1997–2005: online).

Buddhismus Vietnamce naučil život na Zemi považovat za něco přechodného a nestabilního. Postoj k vlastní spokojenosti odráží taoistický pohled na život vírou v osud. Život na Zemi je dočasným zastavením na cestě k smrti a k reinkarnaci. Smrt přijímají v klidu a s pokorou, chápou ji jako podmínku pro rozpadnutí tělesné schránky, přičemž duch přežije a dále se reinkarnuje. Víra v přežití duše po smrti člověka je tak duchovním základem pro uctívání předků, zatímco náklonnost a pocit vděčnosti předkům je tvořen morálními zásadami (Huynh Dinh Te 1989e: online; Huynh Dinh Te 1989f: online; Cima 1987c: online).

Uctívání předků se mezi Vietnamce dostalo také díky konfucianismu, který se do Vietnamu dostal před 2 000 lety z Číny a je základem všech náboženství, snad kromě vietnamských konvertitů ke křesťanství. Konfucianismus je spíše sociální a náboženskou filozofií než náboženstvím s církví, duchovenstvem a posvátnou knihou. Soustředí se

hlavně na kodex sociálního chování, podle kterého by člověk měl žít. Vietnamci ale nikdy nepřijali všechny poučky vycházející z konfucianismu, protože např. ovdovělá matka je ve Vietnamu respektována a poslouchají jí všechny děti, což by podle konfucianismu mělo být naopak, ten totiž říká, že ovdovělá matka po smrti svého muže by měla poslouchat své děti. Souhrnně lze říci, že konfucianismus klade důraz na dobré chování, vzdělání a respekt k hierarchii (Huynh Dinh Te 1989e: online; Huynh Dinh Te 1989f: online; Cima 1987c: online).

Vietnamci věří v koncepci Boha, nejvyššího bytí „Troi“, které je tvůrcem všech věcí a bytostí na zemi a vykonává funkci soudce, který trestá a odměňuje. Osud považují za výraz vůle „Troi“, domnívají se, že osud hraje roli v životě každého člověka a může buďto napomáhat nebo bránit individuálnímu úsilí člověka. Osud nevyklučuje úsilí a snahu člověka, věří, že mohou svůj život změnit díky úsilí, vytrvalosti a dobrým skutkům. Věřící v logiku příčin a následků, nešťastný život si jedinec způsobí sám svým vlastním konáním. Vietnamci také věří v různá znamení, duchy a nadpřirozené vlivy, o důležitých událostech v jejich životě se dívají pro radu za pomocí astrologů do horoskopů (Huynh Dinh Te 1989e: online; Cima 1987c: online).

Vietnamci pod čínským vlivem začali věřit tomu, že lidé jako jediní tvorové mají tři duše, z nichž je jedna, tzv. „Linh Hon“, transcendentální a ukrývající v sobě kapacitu života. Toto přesvědčení se stalo základem kultu předků, z něhož Konfucius učinil morální povinnost. Dle konfucianismu je potřeba ctít mrtvé na stejné úrovni jako živé a zemřít bez toho, aniž by člověk na zemi za sebou zanechal mužského potomka, který by v kultu předků pokračoval, je největším neštěstím. Nakonec se toto pravidlo trochu uvolnilo a bylo umožněno dcerám, aby pokračovaly v uctívání předků, když v rodině chyběl mužský potomek. Protože být bez potomka znamenalo odsouzení duší mrtvých rodinných příslušníků k věčnému bloudění. Kult předků byl také ovlivněn lidovými pověrami a taoistickými rituály, v rámci nichž lidé věřili, že duše předků slouží jako

ochránci daného rodu. Většina domácností proto má doma oltář předků, který je vždy umístěn v hlavní místnosti, na němž stojí váza s květinami, nějaké kadidlo, talíř s jídlem a svíčky nebo vonné tyčinky. Nacházejí se na něm také sošky Buddhy nebo fotografie zemřelých příbuzných. Kolem oltáře se rodina shromažďuje při oslavě hlavních svátků (Huynh Dinh Te 1989e: online; Kim Nguyen 2014: online).

Taoistická víra je založena na přesvědčení účasti člověka v univerzálním řádu světa. Věří, že univerzální řád závisí na rovnováze dvou prvků, Yin (negativní) a Yang (pozitivní), které představují konstantní dualitu přírody. Taoisté věří, že hmotný svět je naplněn těmito dualitami a že je potřeba žít v souladu s tímto přirozeným řádem věcí. Je s tím spojené používání amuletů, zaklínadel a kouzel, kterými čarodějové zasahovali do života. Taoismus si zakládá na životě v harmonii, harmonii mezi lidmi navzájem a harmonii mezi člověkem a přírodou. Člověk by se měl vyhýbat konfrontacím. Kult „Nol Dao“ je typicky vietnamský taoistický kult věřící v národního hrdinu „Tran Hung Dao“, který nabízí ochranu proti zlým duchům (Kim Nguyen 2014: online; Huynh Dinh Te 1989f: online).

Křesťanství se do země dostalo až v 2. polovině 16. století spolu s křesťanskými misionáři. Křesťanská církev byla opakovaně pronásledována až do roku 1888, kdy byl obnoven mír církve. Největší vliv v zemi měl katolicismus, protestantismus s v zemi začal prosazovat až později, výrazněji až po skončení druhé světové války. Vzniklá katolická populace je z větší části soustředěna do samostatných obcí (Kim Nguyen 2014: online).

Sekta „Cao Dai“ vznikla v jižním Vietnamu na počátku 20. století kolem vizionáře Ngo Van Chieu, jenž věřil ve spiritualismus. V roce 1925 dostala tato sekta reálnou podobu zřízením generálního ředitelství náboženství. Sekta se domnívá, že principy zakladatelů světových náboženství jsou po sobě jdoucí reinkarnace jednoho Nejvyššího Boha v různých časech a místech, čímž je podstata všech náboženství stejná,

liší se jen v závislosti na geografických podmínkách a používání zvyků. Věří v jednoho Boha, v existenci karmy i duše (Kim Nguyen 2014: online).

Sekta „Hoa Hao“ je reformovaný typ buddhismu théravádového⁶ neboli také hinajánového typu, založený v roce 1939 Huynh Phu So (Huynh Dinh Te 2014f: online).

5.3 Kulturní a náboženské svátky Vietnamu

Státními oficiálními svátky Vietnamu jsou⁷:

Nový rok (Tet Duong lich), 1. ledna

Lunární Nový rok (Tet Nguyen Dan), pohyblivý, 21. ledna až 20. února

Den vítězství (Ngay Chien Thang), 30. dubna⁸

Svátek práce (Ngay Quoc te Lao Dong), 1. května

Národní den (Ngay Quoc Khanh), 2. září⁹

Typickými kulturními aktivitami ve Vietnamu jsou festivaly konající se hlavně na jaře a na podzim, čímž jsou v souladu se státními svátky, ať už s lunárním Novým rokem, „Úplňkovým festivalem“ v červenci a srpnu či s „Hung King Festival“. Červencový festival „Vu Lan Festival“ je věnován zemřelým rodičům, prarodičům a předkům. V tento den duchové mrtvých předků přicházejí do světa živých, konají se obřady a mrtvým příbuzným se nabízí na oltářích jídlo. Srpnový „Festival středu podzimu“, také označen jako „Trung Thu“ svátek, je určen dětem a za nejlepší okamžik v jeho průběhu je považována noc, kdy spolu rodiny sledují Měsíc a přitom se jí, zpívá a hrají hry. Dle lunárního kalendáře se „Hung King Festival“ slaví 10. března a je slavený Vietnamci po celém světě. V roce

⁶ Théravádový buddhismus je založen na spisech, souhrnně nazývaných „pálijský kánon“, o němž věří, že je přesným záznamem toho, co řekl a dělal Buddha. Tento kánon říká, že Buddha byl jen člověk, jeden ze sledu „buddhů“ a že osvícení lze dojít tím, že se člověk řídí jeho příkladem a učením (Keene 2008: 70).

⁷ Zdroj: Zastupitelský úřad ČR Hanoj (Vietnam) 2013: 4

⁸ Výročí kapitulace vlády Jihovietnamské republiky 30. 4. 1975

⁹ Vyhlášení Deklarace nezávislosti VDR prezidentem Ho Či Minem 2. 9. 1945

2007 byl ve Vietnamu prohlášen jako oficiální národní den (Culture and Society 2014: online).

Dalšími náboženskými svátky slavicími se ve Vietnamu jsou svátek Buddhova narození, osvícení a smrti v květnu, kdy se oslavuje v buddhistických chrámech a pagodách a pořádají se procesí. Den bloudících duší „Trung Nguyen“ je oslavován 15. den 7. měsíce. Připomíná se jím smrt, bloudícím duším se obětuje jídlo a dary, aby došly klidu. V domácnostech lidé obětují na svých oltářích, v pagodách se slouží modlitby (Goldman 2009: 17).

Hlavním vietnamským náboženským svátkem je buddhistický svátek jara, lunární Nový rok a Vánoce v jednom, „Tet Nguyen Dan“, běžně označován jen zkráceně „Tet“. Tento pohyblivý svátek se slaví mezi 21. lednem a 20. únorem. Když měsíc dojde do fáze novu, začíná nový lunární rok a jeho oslavování trvá celý týden. Mnoho Vietnamců žijících za hranicemi Vietnamu na něj přijíždí domů, aby jej mohli oslavit v rodinném kruhu, jak se patří. Jsou to svátky klidu a pohody, doma má každá rodina stromeček nebo větvičku obalenou mandarinkami nebo malé stromky rozkvetlých meruněk či broskvoní. K tradičním novoročním pokrmům patří slaný koláč „Bánh Chung“¹⁰, který si lidé v např. v České republice kupují již hotový. Ve Vietnamu je ale jeho přípravě věnováno i několik dní, jeho zhotovení je totiž náročné. Během vaření se vyprávějí různé novinky, legendy a pohádky. Chystání koláče dotváří celkovou atmosféru a i dnes patří k významným rodinným událostem. Dalším tradičním pokrmem je kandované ovoce a zelenina „Mứt“ (Pechová 2005: online; Nguyen Thi Thuy Duong 2008b: online).

Na rodinném oltáři je obětováno nejlepší jídlo, čímž rodina hostí své předky. Volají jejich zemřelé duše zpět a modlí se k nim. Současně se k tomu ve Vietnamu zapalují vonné tyčinky, venku pak pálí falešné

¹⁰ Obrázek, jak koláč vypadá, naleznete v příloze.

papírové peníze, což symbolizuje prosbu k předkům, aby rodině po celý rok zajistili dostatek financí. Potom následuje slavnostní večeře. Dětem se dávají peníze „Mung Tuoi“ (Nguyen Thi Thuy Duong 2008b: online).

Ovoce je během svátků velmi důležité, neboť podle tradice má být pět druhů ovoce uspořádáno na podnos a umístěno na oltář předků, kde plní estetickou i duchovní funkci. Číslo pět má dle východní filozofie zvláštní význam. Věří, že se v kosmu nalézá pět různých základních prvků, jimiž jsou kov, dřevo, voda, oheň a země. Vietnamská kultura zná pět buddhistických zákazů, pět základních ctností dle konfuciánské morálky, lidé odlišují pět směrů, které jsou vlevo, nahoře, uprostřed, vpravo a dole. Rozlišují pět světových stran, východ, jih, střed, západ a sever; pět barev, zelená, modrá, červená, žlutá, bílá a černá. Rozdělují pět chutí na kyselou, hořkou, sladkou, ostrou a slanou. Pět druhů ovoce na podnose tak symbolizuje hojnost, dostatek a dobrou sklizeň. Za vhodné ovoce je považován banán, tzv. „Buddhova ruka“, grep, anona¹¹, kumkvaty¹². Úhledně připravený podnos s ovocem byl kdysi tradicí jen v pagodách, postupně se ale přenesl i do obchodů a domácností. Ovocný táč bývá často přizdobován umělými květinami nebo blikajícími žárovičkami (Pechová 2005: online).

6 VIETNAMSKÁ RODINA A PŘÍBUZENSTVÍ

6.1 Antropologie a příbuzenství

Antropologie již od svého počátku, kdy se formovala jako samostatná věda, na začátku 20. století, si vymezila jako svůj hlavní předmět zájmu studium nezápadních mimoevropských společností, ve kterých se předpokládalo, že příbuzenství hraje jednu z nejdůležitějších rolí v sociální organizaci (Budilová 2007).

¹¹ Druh ovoce, obrázek naleznete v příloze.

¹² Druh ovoce, obrázek naleznete v příloze.

Antropologickou definicí pak lze příbuzenství jednoduše „označit za sociální vztahy“ (Budilová 2007: 2). Také se dá říct, že je konstruováno na základě biologických vztahů a kulturních základů (Stone 2001: 17).

Lewis H. Morgan (1818–1881), zakladatel příbuzenských studií, se domníval, že příbuzenská terminologie odráží to, jak lidé rozumí biologickým vztahům, na kterých zakládají manželské praktiky. David M. Schneider (1918–1995) se domníval, že příbuzenství vlastně reflektuje, jak lidé rozumí vlastní reprodukci. Příbuzenství je považováno za symbolické vyjádření sociálních vztahů (Stone 2001: 3–5; Budilová 2007).

Příbuzenství je tradičně definováno jako vztah mezi lidmi založený na původu nebo manželství. Vždy se s příbuzenstvím pojí nějaká práva a povinnosti. Je známo, že lidé žijí ve skupinách a aby byli schopni přežít, je potřeba, aby žili ve skupinách soudržných. Proto je příbuzenství všude na světě tak důležité, protože slouží jako základ při vytváření skupiny (Stone 2010: 5, 11).

Fyzická blízkost a bydliště jsou dle Roberta H. Lowieho (1883–1957) hlavními faktory, které rozhodují o pevnosti příbuzenských vazeb a o vymezování příbuzenských rolí (Murphy 1998: 84, 86) .

V každé společnosti existuje společensky uznávaný typ svazku mezi mužem a ženou, který lze nazvat manželstvím (Murphy 1998: 59). Manželství je dle Alfreda R. Radcliffe-Browna (1881–1955) přeskupením či přestavbou sociální struktury. V mnoha společnostech se s manželstvím mění status dotyčných manželů, dochází ke spojení dvou rodin určitým rituálem nebo ceremonií, svatbou (Holý 1996:127).

6.2 Vietnamská rodina

Ve Vietnamské kultuře tvoří láska k rodičům a kult předků dva aspekty jediného závazku. Jak už bylo řečeno, rodina je pro Vietnamce

základem života i společnosti jako takové (Huynh Dinh Te 1989c: online). Dá se shrnout a říct, že vietnamská společnost je založena na pevných rodinných vztazích (Hirschman a Nguyen Huu Minh 2002).

Rodina je základní instituce společnosti, udržuje společnost a zároveň chrání jednotlivce. Vietnamci v rámci rodiny rozlišují mezi nejbližší rodinou a širší rodinou. Do nejbližší rodiny patří manžel, manželka a jejich děti, rodiče manžela, manželky a děti synů. Širší rodina v sobě zahrnuje nejbližší rodinu a blízké příbuzné, kteří sdílejí stejné předky a stejné příjmení. I přes komunistický režim v zemi, války, odchod do měst a do světa, zůstávají nadále rodinné vztahy pro vietnamské rodiny důležité a koncept rodiny se vším nadále přežívá (Huynh Dinh Te 1989d: online).

Model vietnamské rodiny se vyvíjel především z konfucianistického vzoru, z ideálu patrilokální residence, patrilinéární linie a patriarchální autority. Přese všechny změny a modernizace, zůstává patrilokalita hlavním záměrem v postmaritálních vzorcích bydlení, tj. 50–75% manželských párů zůstává po svatbě bydlet s rodiči manžela. Život se starší generací má však i svoje výhody, např. pomoc s péčí o děti nebo o domácnost (Hirschman a Nguyen Huu Minh 2002).

Tradiční vietnamská rodina sestávala ze tří až čtyř generací žijících pod jednou střechou. Spolu žili rodiče, jejich synové s manželkami a jejich dětmi a svobodní sourozenci. Hlavou rodiny je muž, ten zajišťuje ekonomickou stránku domácnosti, má vyšší postavení a proto se neslušelo, aby muž dělal domácí práce nebo třeba vařil. Po otci získává hlavní místo v rodině syn, dcera málokdy mohla dědit a mít deset dcer a žádného syna, bylo v podstatě stejné, jako by byl pár bez potomků. Ženy po svatbě zůstávaly v domácnosti a většinou bývaly méně vzdělané než muži. Nevstupovaly na trh práce mimo svůj domov. Obecně vzato ženy musely dodržovat tři poslušnosti a čtyři ctnosti. Poslušnost k otci v dětství, poslušnost k manželovi během manželství a poslušnost

k synovi, ve chvíli kdy se stala vdovou. Mezi ženské ctnosti, které musela žena dodržovat, patřila pracovitost, dobré chování, správná řeč a morálka. Rozvod byl sice legální, ale preferovalo se, aby se žena pro manželství obětovala a nadále jej „přetrpěla“, než aby se rozvedla. Bylo také obvyklé, že rodiče v rámci výchovy svých dětí uplatňovali přísnou disciplínu a využívali fyzických trestů, které byly nahlíženy jako důkaz milující péče, zájmu a pozornosti ze strany rodičů (Culture and Society 2014: online; Ton Nu Luong Trinh 2014: online).

Polygynie byla rozšířena v severní a centrální části Vietnamu, stejně tak konkubinát. Manželství byla společenská smlouva uzavřená rodiči skrze prostředníky. Když byla žena bezdětná, mohl se s ní muž rozvést nebo si pořídit ženy další. Komunisté na severu v 50. letech 20. století kritizovali tradiční pojetí rodiny jako samostatné sociálně-ekonomické jednotky a proto v roce 1960 přijali zákon o ochraně práv žen a dětí. Např. se také konaly veřejné přednášky o kontrole porodnosti a doporučovalo se, aby žena nevstupovala do manželství mladší než ve věku 18ti let a muži ne dříve než ve 20ti letech. Změna tradičních zvyků v 80. letech 20. století probíhala pomaleji v horských oblastech a na venkově než ve městě, začalo docházet k nemanželským milostným vztahům, manželství se začala uzavírat kvůli získání peněz nebo postavení a začala stoupat rozvodovost. Na jihu Vietnamu proběhl první pokus o reformu rodinného systému v roce 1959, kdy prezident Diem zakázal polygynii a konkubinát. Rozvod se stal téměř nemožným. Zavedlo se vyrovnávací právo, které zavádělo systém společného jmění obou manželů. Po převratu a svržení prezidenta Diema v roce 1964 došlo k drobným úpravám, v rámci nichž byl rozvod za zvláštních okolností povolen a cizoložství se již netrestalo pokutou nebo odnětím svobody. V roce 1986 přijal již sjednocený Vietnam nový zákon o rodině jakožto „socialistické rodině“, která se vyznačuje rovnými právy manžela a manželky, kteří milují jeden druhého a navzájem si pomáhají, aktivně se

podílí na budování socialismu a obraně vlasti, a společně vychovávají své děti, aby byly v budoucnu produktivní pro svůj stát (Cima 1987b: online).

Od sjednocení Vietnamu v roce 1976 vznikly zákony o manželství a rodině upravující rodinné vztahy snažící se zrovnoprávnit pohlaví a legitimizovat práva žen. Dnešní vietnamské rodiny jsou tvořeny jen dvěma až třemi generacemi žijícími pohromadě a většina manželských párů má jen dvě děti. Mužská nadřazenost nad ženami slábne. Ale nadále se zachovává tradice respektu ke starším lidem a láska k dětem (Culture and Society 2014: online; Ton Nu Luong Trinh 2014: online).

6.3 Vietnamské svatby ve Vietnamu

Velkými společenskými událostmi bývají nejrůznější oslavy, svatby, výročí, narození potomků nebo úmrtí členů rodiny. Na svatbu je kladen zvláštní důraz, vždy se vystrojí bohatá svatba, i v případě, že je rodina dívky chudá. Rodiče se totiž raději na několik let zadluží, než aby nemohli vystrojit honosnou veselku. Jsou to totiž veliké společenské události, o nichž by se mělo mluvit ještě po letech (Vrablová 2013: online).

Nevěsty bývají mladé ve věku 18–25 let, neboť to je dle představ nejlepší věk na vdávání. Pokud by byla dívka těhotná, je potřeba, aby se provdala dříve než na ní bude těhotenské břicho vidět, to by pro vietnamské rodiče představovalo hanbu (Do Thu Trang 2009: online).

Na svatbu je potřeba pozvat všechny lidi, které znáte, tzn. minimálně celou vesničku nebo městečko, takže takováto svatba může čítat i 1000 hostů. Ve vietnamské provincii Thai Nguyen dávají všichni hosté finanční dar v obálce s červeno-modrými proužky po stranách, na které napíšou své jméno. Obálka s penězi se vhazuje ihned po příchodu na hostinu do bedýnky ve tvaru srdce. Očekává se, že každý pozvaný, co dostal obálku, daruje peníze, i když se svatby nezúčastní. Hosté několik dní před svatbou dostávají pozvánku v červené obálce

s časem, kdy mají přijít. Protože je hostů tak veliký počet, je potřeba, aby přicházeli po skupinkách a mohli se tak prostřídat u stolů s jídlem. V předvečer svatby se stavějí stany pro hostinu a nejbližší příbuzní spolu povečeří. V noci se začne v provizorní kuchyni chystat jídlo na zítřejší den, často totiž bývá až 14 chodů. Každá strana rodiny má svůj stan a svoji hostinu, hlavní veselí ale probíhá ve stanu ženichovi rodiny. Dcera totiž v den sňatku odchází ze své rodiny a stěhuje se ke svému manželovi. Po snídani se ženich s květinou a darem, často v červené krabičce, ale může to být i uvařený kohout, vypraví do domu nevěsty. Svatebčané, co jedou s ženichem, popíjí čaj s rodinou nevěsty, zatímco je přivážený dar od ženicha dáván na oltář. Nejbližší příbuzní spolu nejdříve zasednou u stolu, předají si dar, povykládají si a popřejí štěstí budoucím manželům. Zapálí se vonné tyčinky, které dá ženich na oltář a pak se společně s nevěstou u oltáře třikrát ukloní a poté nalijí čaj několika nejbližším. Tento rituál netrvá dlouho dobu a celkově asi tak za čtvrt hodiny se jede zpátky do domu ženicha. Přijedou do ženichova stanu a bez velikého povyku ze stran hostů si vymění prstýnky. Pak následuje společné posezení novomanželů u vyzdobené stěny stanu, focení v novém příbytku manželů a společné focení s členy rodiny. Po obědě se pije čaj, jí se bonbony a louskají slunečnicová semínka. Muži vykouří několik cigaret a odcházejí za svými povinnostmi. Celá svatební hostina trvá několik hodin, ale odpoledne už po ní většinou nebývá ani stopa (Zajíc 2011: online).

Ve vietnamské provincii Thai Binh lze samotnou svatbu rozdělit do tří dnů. První den se v poledne vydává ženich s nejbližší rodinou a pěti jinochy do domu nevěsty. Před domem nevěsty ženich předá jinochům pět darů, každému jeden. Na dvoře domu nevěsty čeká nevěsta spolu s pěti mladými dívkami, všechny oblečené v kroji, ale přesto se od nich nevěsta odlišuje. Dívky mají také pět darů, které společně s jinochy dají na oltář v domě. Rodiny se navzájem žádají o ruku a nabízí se všem přítomným zelený čaj. Obejdou se nejbližší rodiny, aby se seznámily,

a pak si jde každý po svém. Druhý den se u nevěsty připravuje stan, hudba a jídlo a večer se koná předsvatební večeře, kde už hraje živá kapela. Příbuzní si zpívají, ale netančí. Zábava končí již před půlnocí. Třetí den nevěsta s ženichem a rodiči vítají přicházející hosty. Pak začne hostina, hosté sedí u svých stolů, v jejichž čele sedí ženich a nevěsta, a svědkové přečtou své řeči. Svatba je jen oslavou a manželství se stvrzuje na místním výboru. Kapela hraje, hosté jí a postupně přinášejí novomanželům finanční dary. Během hostiny se hosté střídají, vždy se nají a místo nich přijdou jiní. Hosté ale vždy ze svatební hostiny odcházejí se dvěma čokoládovými mincemi pro štěstí. Svatebčané se spolu ještě společně vyfotí a pak každý odchází domů. Už asi tak hodinu po poledni není po svatbě ani památka (Zubek 2012: online).

6.4 Vietnamská rodina za hranicemi Vietnamu

Nazli Kribria se ve svém článku (1990) zabývá vlivem migrace na genderové role ve vietnamské komunitě v rodinách s nízkými příjmy ve Philadelphii v USA. Článek se zabývá organizací a činnostmi neformálních komunit tvořenými ženami. Vietnamské ženské skupiny si vyměňují sociální a ekonomické zdroje mezi svými domácnostmi, distribuují a regulují výměnu zdrojů a zprostředkování mezi lokálními spory. Ženské skupiny se staly důležitým zdrojem kolektivní síly a podpory pro ženy. Přesto, že se ekonomická moc žen na úkor ekonomické moci mužů zvýšila, ženské skupiny slouží jako prostředníci vyjednávání mezi muži a ženami. Tyto ženy nemají tendence napadat zavedený patriarchální model, ale naopak jej podporují. Tyto skupiny jsou tvořeny členkami v rozmezí od šesti do deseti žen. V Americe je mnoho mužů nezaměstnaných a tak byly tyto skupiny vytvořeny kolem domácností, rodin a sousedských vazeb. Tyto ženské skupiny také hrají důležitou roli při řešení konfliktů v rámci rodin samotných, např. v situacích, kdy dochází k domácímu násilí. Přestože ženám pomáhají, postupují opatrně,

aby nedošlo k narušení tradičních hranic rodinných a genderových vztahů (Kibria 1990).

Nazli Kibria (1990) se dále ve svém článku zabývá postavením žen a mužů. Říká, že mladé nevěsty jsou podřízené mužům a starším ženám v domácnosti. Starší ženy zastávají určité postavení a z něho vyplývající moc. Ženy pomocí drbů mohou ovlivňovat pověst mužů a žen ve společnosti. Na vietnamském venkově byl vliv žen omezován mužskými organizacemi a patriarchálním modelem. Přesto ženy měly možnost přístupu k ekonomickým zdrojům prostřednictvím jejich účasti v obchodu, často prodávaly potraviny a další zboží na místním trhu. I když se žena stala prospěšnou a vydělávající složkou rodiny, nevedlo to k oslabení tradičních vzorců (Kibria 1990).

Autoři Haines, Rutheford a Thomas (1981) se ve svém článku zabývají vietnamskými uprchlíky, kteří přišli do severní Virginie v USA po roce 1975, jejich rodinou a komunitou, přičemž autoři uvádějí, že rodina pro vietnamské obyvatele překračuje hranice domácnosti a poskytuje značnou oporu. Celkově vietnamská komunita disponuje rozšířenou a soudržnou rodinou, ve které jsou hlavní sourozenecké a rodičovské vazby (Haines, Rutherford and Thomas 1981).

Dále se zjistilo, že vietnamské matky žijící v USA mají strach, co vyrostou z jejich dětí, když budou sledovat americkou televizní produkci a také kvůli jejich asimilaci do americké společnosti. Obávají se, zda z jejich dětí vyrostou slušní lidé, jelikož se nechtějí starat o rodinu, nepomáhají s domácími pracemi ani s péčí o mladší sourozence (Kibria 1990).

7 VIETNAMSKÁ RODINA V ČESKÉ REPUBLICCE

Stanislav Brouček (2003) se zabývá příchodem vietnamských imigrantů do ČR, ale i ostatními aspekty, jako např. jejich izolovaností, což se týká především první generace zdejších imigrantů, rodinou či

příslušností ke skupině. Mimo jiné uvádí, že rodina je stále prvotním stabilizátorem vietnamských komunit i v České republice. Rodina je založena manželským svazkem. Narozdíl od dnešního „moderního“ názoru, že manželství v dnešní době nemá příliš smysl, vietnamská komunita jej uznává jako klíčový. Rodina pro ně představuje tradici právních norem vycházející z konfucianství, ve kterém je rodina považována za důležitou složku nutnou pro přežití (Brouček 2003).

Téměř ve všech vietnamských domácnostech v České republice nalezneme oltář určený předkům, k jejich uctívání a komunikaci s nimi. Nejdůležitějšími dny k vykonávání obětí na oltáři jsou dny novoluní a úplňku, tj. první a patnáctý den měsíce podle lunárního kalendáře. Bez výjimky se dodržuje lunární Nový rok dle tradičního kalendáře. V předvečer Nového roku se celá rodina shromažďuje ke společnému obřadu před oltářem předků a k večeři, následující dny se vzájemně navštěvují a poděkují si např. za pomoc v uplynulém roce. Mnoho z nich se snaží tuto dobu strávit doma ve Vietnamu, s příbuznými, kteří tam zůstali. Také je obvyklé domů posílat peníze a dárky. V České republice dále dodržují výroční den smrti blízkých lidí, oslavují narozeniny a svátek dětí (Kocourek 2008: online).

V českém prostředí Vietnamci nadále dodržují hodnoty související s rodinnými pouty a dbají na dodržování hierarchie a prokazování úcty k rodičům a předkům. V českém prostředí často přijali i české svátky, kvůli dětem slaví narozeniny a často i Vánoce (Pechová a Martínková 2010: 26–27).

7.1 Vietnamská manželství a rozvody

Mezi vietnamskou komunitou se lze doslechnout, že asi 99% vietnamských rodičů si přeje pro své potomky budoucího vietnamského partnera. Když si jejich potomek přivede českého partnera, většina rodičů to asi přijme, ale ze začátku to pro ně nebude snadné. Většina mladých

Vietnamců ale toto přání rodičů akceptuje a vážné vztahy, které by později vedly k uzavření manželství, proto navazuje jen s vietnamskými partnery. Vietnamští mladí muži se domnívají, že české ženy mají jiné myšlení, závazky neberou tak vážně a že se od nich odlišují rozdílnými životními postoji a názory, takže se jich hodně shoduje na tom, že za ženu by si vzali jen Vietnamku (Nguyen Thi Thuy Duong 2008a: online).

Ale i přes to, přes přání vietnamských rodičů i názor některých mladých vietnamských mužů, lze i v České republice najít smíšené manželské páry. Ovšem více smíšených párů je tvořeno vietnamskou dívkou a českým chlapcem než párů sestávajících z českých dívek a vietnamských chlapců. Dalo by se předpokládat, že jedním z důvodů je mimo jiné křehký vzhled vietnamských dívek probouzejících v mužích ochranářské tendence. Přece jen jsou vietnamští jedinci celkově malého vzrůstu a je jen málo žen, které se smíří s menším mužem (Havlíková 2010: online).

Úspěšnost smíšených manželství ale není veliká. Odhaduje se, že 90% manželství tvořených Vietnamcem a Češkou skončí rozvodem. Zatímco manželství Vietnamky s Čechem, kterých je početně více, v sobě nese větší dávku naděje na úspěšné soužití. Kromě křehkého vzhledu roli hraje to, že se Asiaty domnívají, že ženy Asiatky obecně bývají věrnější, jsou slušné a zodpovědné vůči rodině, což ve výsledku může přispět k udržení manželství tvořeného ženou Asiátkou a mužem cizincem (Hai Anh Nguyen 2012: online).

Na rozvedenou vietnamskou ženu se dívá společnost „skrz prsty“. Nejčastějším důvodem k rozvodu ve Vietnamu je domácí násilí, ale rozvést se kvůli domácímu násilí v České republice pro vietnamské ženy není tak snadné a většina žen prostě násilí „přetrpí“. Celá vietnamská komunita na ženu, která opustí svého manžela kvůli domácímu násilí většinou pokaždé naléhá, aby se vrátila k muži, „už kvůli těm dětem“.

V tomto případě se dá mluvit o jakési zaslepenosti láskou k dětem (Do Thu Trang 2009: online).

V letech 1995–2008 v České republice bylo tvořeno pod 60% manželských párů českým mužem a ženou cizinkou, z toho se 7% žen pocházelo z Vietnamu. Ve stejné době bylo tvořeno českou ženou a mužem cizincem více jak 38% manželských párů, z toho 6% mužů pocházelo z Vietnamu (Český statistický úřad 2009: 19).

Rozvodovost smíšených manželství v letech 1995–2008 činila 15% v případě manželského páru tvořeného mužem Vietnamcem a ženou Češkou. V případě manželského páru tvořeného mužem Čechem a ženou Vietnamkou činila rozvodovost v tomto období 6% (Český statistický úřad 2009: 23).

7.2 Vietnamské svatby v České republice

Vietnamci žijící v České republice zde dodržují tradici a velkolepost svateb, na které jsou zvyklí z Vietnamu. I zde se svateb účastní několik set hostů.

„Vždycky to probíhá tak, že je pronajatá velká místnost a tam se pozvou všichni známý a známí známých a všichni tam sedí. Nakoupí se ve vietnamských restauracích pochutiny, co se dávají normálně na svatbách. Snoubenci sedí na pódiu a to je všechno, co tam dělají, ostatní jí. Když jsou najezení, snoubenci chodí a mluví s hosty a to je celá hostina.“ (Jakub, 24 let).

Zásnuby se konají obvykle měsíc před uzavřením sňatku ve Vietnamu a dodržují se i zde v České republice. Ženich se svojí rodinou, příbuznými a mládeží jede za nevěstou, kde požádá její rodiče a předky o svolení a požehnání. V domě nevěsty je připravený oltář, na němž jsou mísy s obětinami, aby si co nejvíce naklonili předky. V místnosti s oltářem se sejdou všichni zúčastnění a mládež si mezi sebou symbolicky vymění

obálky s penězi, zatímco se lidé baví při popíjení čaje o přípravách svatby. Místo, kde se koná svatba, je už od samého rána přeplněno lidmi. Přátelé snoubenců připravují výzdobu a pak ještě ráno spolu s ženichem jdou vyzvednout nevěstu. Zase se zapalují vonné tyčinky atd., obvykle se pořídí několik profesionálních snímků nevěsty a ženicha v jejich budoucím příbytku. Část svatebčanů se jede vyfotografovat na nějaké hezké místo (Do Thu Trang 2010b: online; Do Thu Trang 2008: online; Hai Anh Nguyen 2012: online).

Samotný večerní obřad začíná zhruba v 6 nebo v 7 hodin večer. Na svatbu jsou zváni všichni přátelé a známí, obvykle to činí 200 až 300 lidí. Počet hostů se odvíjí od známostí obou rodin, takže svatba může čítat i 700 hostů. Když zde v republice snoubenci nemají rodiče, ujme se uspořádání a zaplacení nejbližší příbuzný. U vstupu jsou slečny, které hostům na oděv připínají větvičku. Hosté se usadí buď dle pokynů organizátora, pokud je přítomen, ale většinou si sami sedají kam chtějí, vedle svých známých. Hosté sedí okolo vyzdobených stolů zarovnaných v řadách, v čele místnosti bývá stůl vyhrazený nevěstě a ženichovi. Servírována jsou různá jídla, hlavním chodem je rýže, zeleninová zálivka, grilovaná kachna či kuře, wok směs a ovoce. Po večeři za zvuků hudby přichází na pódium moderátor, který pronese úvodní slovo. Snoubenci přijíždějí asi hodinu po hostech, jejich příjezd je doprovázen ohňostrojem a petardami. Když ženich s nevěstou přicházejí, všichni přítomní si stoupnu a začnou tleskat. Když se snoubenci usadí, začíná program večera, hraje živá hudba, moderátor recituje básně. Poté si nevěsta s ženichem vymění prstýnky, připijí si a prvně veřejně políbí jako manželé. Pak novomanželé obcházejí všechny stoly s hosty, aby jim hosté mohli poblahopřát a novomanželé jim poděkují za jejich účast. Než hosté odejdou domů, jdou na pódium, aby se s novomanželi vyfotili. Novomanželům se jako dar dávají peníze, částka od jednoho tisíce výše, zpravidla 1000 na osobu a 2000 na rodinu. Na svatbě je pro tyto účely přichystána bedna, kam se vházejí obálky s penězi. Tento peněžní dar se

novomanželům dává i v případě, že se pozvaní nezúčastní hostiny, což je stejné pravidlo jako ve Vietnamu (Do Thu Trang 2010b: online; Do Thu Trang 2008: online; Hai Anh Nguyen 2012: online).

7.3 Mladá generace Vietnamců v ČR

Ačkoliv se může zdát, že i když označení tzv. banánové děti si vymysleli Vietnamci sami pro označení druhé generace Vietnamců v České republice, je toto označení všemi mladými Vietnamci přijímáno, není to pravda. Mnoho mladých Vietnamců dokonce uvažuje o tom, že žádná druhá generace ve skutečnosti neexistuje. Mladí Vietnamci, kteří do ČR přijeli ve věku mladším než 15ti let v letech 2000–2002 za účelem sloučení rodiny se nepovažují za tzv. banánové děti, ale spíše za jeden a půl generaci. Generaci, která je adaptována na české prostředí, studuje zde a je součástí české společnosti. Ti Vietnamci, co bývají označováni jako druhá generace, jsou adoptováni do společnosti, ale výstižnější pojmenování je „český Vietnamec“, což odkazuje k tomu, že jsou Češi jen napůl. Zatímco ti, co se v ČR narodili, tvoří tzv. nultou generaci, nebo jsou také známí pojmenováním „vietnamský Čech“. Jsou to rodilí Češi s vietnamskými kořeny (Trang Tran Thu 2013: online).

Specifikem pro mladou generaci Vietnamců žijících v České republice je rozhodně „české babičkovství“. Ukázalo se, že je velice rozšířeným modelem v ČR, že většina vietnamských dětí je vychovávána českými chůvami, tzv. „babičkami, tetami, dědečky či strýčky“ (Vrbová 2013: online).

Tyto „české babičky“ učí děti češtinu, tráví s nimi většinu času, starají se o ně, pomáhají jim poznat a zapadnout do české kultury. Nese to s sebou ale nevýhody kvůli problémům způsobeným ve vlastní vietnamské rodině. Často se pak totiž stává, že vietnamští rodiče si nemají o čem povídat se svými dětmi a často ani skrze jazykovou bariéru nemohou. Děti neumějí vietnamsky, protože je to nikdo neučil, zato ale

umí česky, což zpravidla neumějí rodiče. Tím vzniká nepřekročitelná jazyková bariéra. Vietnamští rodiče zde postupují tak, jak jsou navyklí z Vietnamu. O dítě se starají prarodiče, aby rodiče mohli pracovat a vydělávat peníze. Tady u nás často pracují celé dny, často i víkendy, takže se stává, že děti u českých chův i přespávají (Vrbová 2013: online; Suralová 2013).

Adéla Suralová (2013) se zabývá právě těmito „českými babičkami“ a také vztahem mezi vietnamskými rodinami jako zaměstnavateli a českými chůvami jako zaměstnanci. Zjistila, že tyto české chůvy bývají zpravidla ženy v důchodu, na mateřské dovolené nebo ženy využívající zdravotní podpory. Někteří vietnamští rodiče se brání najímat si českou chůvu, protože se obávají, že děti ztratí své vietnamské kořeny. Některé děti českou chůvu také neměly z toho důvodu, že sem do ČR nepřišly v tak malém věku, aby to bylo zapotřebí nebo na tom rodiče finančně byli natolik dobře, že si mohli dovolit, aby žena zůstala s dětmi doma. Prarodiče zde vietnamská komunita totiž nemá, v ČR je jen 1% lidí ve věku nad 65 let. Jelikož ve Vietnamu funguje systém babičkovství, vietnamská rodina zde prostě simuluje důvěrně známé uspořádání rodiny. To, že si najímají českou chůvu splňuje ideál příbuzenství v rodinném životě. Zároveň se často může stát, že se „česká babička“ stane skutečnou členkou vietnamské rodiny, stane se členem rodiny a pravidelným členem při oslavě různých svátků, také bylo vyzorováno, že se vietnamští rodiče poté, co už jejich „česká babička“ ztratila sílu, za ni převzali odpovědnost a starali se o ni, jak jsou zvyklí, jak by to udělali ve Vietnamu se skutečnými babičkami a dědečky. Jelikož se i zde v ČR do péče o děti zapojuje „český dědeček“, bývá také zahrnut do vietnamské rodiny (Suralová 2013: 261–275).

7.4 Vietnamská jména

Vietnamské jméno je většinou tvořeno ze tří částí, tj. příjmení, druhé jméno a rodné jméno. Jako první jméno se užívá příjmení otce,

keré se z jeho strany dědí a které posiluje význam rodiny nad jednotlivce. Druhé jméno slouží k odlišení generace nebo větve velké rodiny, u žen je časté jméno „Thi“, u mužů „Sinh“ nebo „Vãn“. Rodné jméno je také vybíráno rodiči, ale s ohledem na jeho vlastnosti a význam. Např. otec „Nguyen“ pojmenuje svého syna „Hai“, syn bude známý jako „Nguyen Hai“. Pokud dá otec „Nguyen“ svému synovi prostřední jméno, např. „Van“, jeho syn bude „Nguyen Van Hai“ (Hai Anh Nguyen 2013: online; Jakub, 24 let).

Mezi sebou se Vietnamci oslovují křestním jménem, ne příjmením, neboť vietnamských příjmení je omezený počet. Vietnamci u nás se snaží přizpůsobit a pořadí svých jmen přehazují. Také přijímají česká jména, která se dávají zpravidla na základě fonetické podoby alespoň prvního písmene. Např. „Hung“ jako Honza, „Anh“ jako Anna atd. Česká jména užívají hlavně kvůli neschopnosti Čechů jejich jména vyslovovat správně nebo se o to alespoň pokusit (Kocourek 2008: online; Pechová a Martínková 2010: 25).

Česká jména, které zde používají, tedy nejsou překladem jejich vietnamských jmen, jinak by se představovali jako např. „Stránka“, „Škola“ nebo třeba „Muž“ (Do Thu Trang 2010a: online).

PRAKTICKÁ ČÁST

8 VLASTNÍ VÝZKUM

8.1 Cíl výzkumu

Cílem mého kvalitativního výzkumu je snaha nahlédnout do rodinného života vietnamské komunity žijící v České republice skrze analýzu mezigeneračních vztahů ve vietnamské rodině s důrazem na vztahy v rodině, pojmenovávání dětí a výběr partnera.

8.2 Výzkumné otázky

Stanovila jsem si výzkumné otázky, které by se daly rozdělit do tří výzkumných okruhů, jimiž jsou:

1) Jsou vztahy ve vietnamské rodině žijící v ČR ovlivněné životem v České republice a případnou znalostí/neznalostí českého jazyka/vietnamského jazyka a jakým způsobem?

2) Dávají vietnamští rodiče svým dětem jména vietnamská, česká nebo oboje? Jaká jména užívají mladí lidé vietnamského původu?

3) Preferují ve výběru partnera pro sebe či své děti člověka vietnamského původu/národnosti?

8.3 Metoda práce

Vzhledem k cílům mého výzkumu jsem si zvolila metodologii kvalitativního výzkumu, který umožňuje téma zkoumat v jeho přirozeném prostředí a umožňuje hlubší pohled a porozumění. Kvalitativní výzkum často bývá definován jako výzkum, jehož výsledků nebývá dosaženo statickými postupy nebo kvantifikací. Je to proces hledání snažící se dojít

porozumění daného problému. Jeho cílem je dojít „porozumění lidem v sociálních situacích“ (Disman 2002: 289). Výzkumník si na začátku určí téma a k němu příslušné otázky, které ho budou zajímat, ale které v průběhu výzkumu může upravovat a přidávat, proto tento výzkum bývá často označován jako výzkum emergentní, neboli pružný typ výzkumu. Výzkumník jako detektiv vyhledává a analyzuje informace (Hendl 2005: 49–50).

Klíčovou metodou mého výzkumu jsem si zvolila polostrukturované rozhovory sestávající z okruhů otázek, které mě naváděly vést rozhovor určitým směrem a neodbíhat k věcem jiným, i když tomu se samozřejmě předejít nedalo. Návod k rozhovoru má zajistit, že se dostane na všechny otázky a na nic se nezapomene. Zároveň si tazatel otázky může volně ohýbat a přizpůsobovat podle situace. Důležitým prvkem také je, že si výzkumník téma více promýšlí a zamýšlí se nad ním, věnuje mu svůj čas a díky tomu pozná danou problematiku o něco lépe a bude proto schopen lépe rozhodnout, které otázky budou vhodné a které by mohly být nepochopeny. Při dotazování je důležitý kontext rozhovoru, je potřeba zajistit, aby při rozhovoru nebyla žádná třetí osoba, když se jedná o individuální rozhovor, důležitý je také výběr místa, kde se rozhovor uskuteční. Nejlepší podmínky nastávají, když se rozhovor realizuje v respondentově prostředí, což vede k jeho uvolnění a výzkumníkovi se tak naskytne možnost podívat se do „jeho světa“ (Hendl 2005: 174; Hammersley a Atkinson 1997: 110–120).

Sesbíraná data byla písemně přepsána pomocí programu F4 doslovnou transkripcí a následně upravena dle pravidel spisovné češtiny. Data byla pomocí analýzy okódována a následně roztríděna do skupin na základě jejich podobnosti či společného tématu. Z nich byly sestaveny informace odpovídající výzkumným otázkám.

8.4 Vlastní realizace výzkumu

Rozhovory se uskutečnily v období od září 2013 do ledna 2014. Nezaměřovala jsem se jen na jednu generaci Vietnamců v ČR, ale výzkumu se zúčastnilo 6 lidí, kteří se zde narodili nebo do naší země přijeli v útlém věku a 6 vietnamských občanů, kteří do České republiky přijeli již v dospělém věku v rámci ekonomicky motivované migrace. Takže celkově 12 respondentů. Rozhovory probíhaly buď v kavárnách, venku v parku nebo přímo v obchodě, když nebyli přítomni žádní zákazníci.

První kontakty jsem navazovala osobní návštěvou vybraných podniků v mém blízkém okolí, tj. domažlickém kraji, s nimiž rozhovory probíhaly v jejich obchodech v nepřítomnosti zákazníků. Další kontakty jsem navazovala prostřednictvím emailu, kdy jsem nejdříve oslovila Klub Hanoi, který mě odkázal na vietnamské blogy. Potencionálním respondentům jsem napsala email a když na něj odpověděli, tak i byli ochotni se se mnou osobně setkat a pak se rozhovory po domluvě uskutečnily buď venku v parku nebo v kavárně. Tito respondenti mě odkázali na skupinu Vietnamců sdružujících se na sociální síti „Facebook.com“, jimž jsem opět napsala emaily a ti, kteří odepsali, s nimi byl následně proveden rozhovor zase venku v parku nebo v kavárně. Zbývající respondenty jsem získala díky kontaktům mých známých. Všichni respondenti, kteří se zúčastnili mého výzkumu pocházejí nebo nadále žijí v západních Čechách.

Všichni moji respondenti byli ochotní, přátelští a snažili se mi co nejvýstižněji odpovídat na moje otázky. Samozřejmě, někdo je více „upovídaný“ než někdo jiný, což mělo také samozřejmě vliv na to, zda odpovědi byly více stručné nebo zda byli respondenti ochotni se více rozpovídat. Ti respondenti, kteří neumějí perfektně česky, se sice ze začátku, když jsem je oslovila, „tvářili“ poněkud „vyděšeně“, ale když jsem jim vysvětlila, čeho se budou otázky týkat, nakonec svolili a v některých

případech ani neměli problém se o svém životě více rozprávět. Jazyková bariéra nakonec nebyla tak veliká, čehož jsem se zpočátku obávala, a šlo si dobře porozumět. Na otázky jsem se sice musela občas zeptat více způsoby a ne vždy se mi dostalo odpovědi gramaticky správné, ale respondenti se moc snažili a ve výsledku rozhovory dopadly úspěšně.

Všichni účastníci rozhovoru byli ujistěni, že výsledky rozhovorů zůstanou anonymní a že výsledky a získaná data budou sloužit jen pro mé účely, pro mé zpracování diplomové práce a že nebude možné je na základě poskytnutých dat zpětně identifikovat. Všichni respondenti byli informováni o nahrávání a vyjádřili ústní souhlas na diktafon. Všechna jména uváděná v této práci jsou fiktivní.

9 VÝZKUMNÁ TÉMATA

9.1 Obecné údaje

Rozhovorů se zúčastnily 4 ženy a 2 muži vietnamského původu žijící v České republice od narození nebo od dětského věku (tj. do 15ti let). Všichni jsou svobodní, ve věku od 18ti do 25ti let, všichni studenti. Z vietnamských občanů, kteří do ČR imigrovali z ekonomických důvodů, se rozhovorů zúčastnili 3 muži a 3 ženy ve věku od 27 do 42 let. Všichni tyto respondenti jsou ženatí a vdaní a mají minimálně 1 dítě.

9.2 Představení respondentů

Slečně Lucii bylo v době rozhovoru čerstvých 18 let a v České republice žije od svých 11ti let. Její rodiče zde pracovali ještě před rokem 1989, ale pak se jim zde nepodařilo zůstat a odešli do jiných evropských zemí, nakonec se vrátili za prací opět sem. Ve Vietnamu žijí její prarodiče, ale slečna Lucie je navštívila jen jednou v životě. Přesto pro ní Vietnam zůstává důležitou zemí, odkud pochází, domovem, stejně jako Česká republika, kde prožila polovinu svého života.

Slečně Anetě je 18 let, v České republice žije od narození. Má ještě dva sourozence, bratra a sestru. V budoucnu by chtěla studovat v zahraničí. Je ateistka, ale rodiče jsou buddhisté. Její rodiče zde začínali v podstatě od nuly, ale díky svému odhodlání a pracovitosti, se dnes mají dobře. Z vydělaných peněz jich část posílají rodině do Vietnamu a část ukládají dětem pro budoucí studium. S rodinou ve Vietnamu se vidí jen jednou v roce, přesto k ní cítí blízký vztah a snaží se jí co nejvíce pomáhat.

Slečně Elišce je 23 let a v České republice žije již 19 let. Nemá žádné sourozence. V současné době studuje Marketing a PR a zároveň pracuje v oboru. Její tatínek v Československu studoval, takže uměl češtinu, tak se sem v roce 1994 spolu s manželkou a dcerou přestěhoval.

Slečně Janě je 25 let a v České republice žije již 18 let. Zatím je stále svobodná, ještě studuje a zároveň pracuje. Česku republiku i Vietnam považuje za svůj domov, obě země rovnocenně. Její tatínek zde pracoval, pak se vrátil do Vietnamu a pak spolu s manželkou přišel v roce 1994 opět do České republiky.

Petrovi je 18 let, v současné době studuje gymnázium. V České republice žije od svého narození a je více nakloněný k Česku než k Vietnamu, např. sám „přiznává“, že se vůbec nevyzná, jak to s vietnamskými jmény je.

Jakubovi je 24 let, v České republice žije 21 let. V České republice žije s rodiči, kteří prodávají jako stánkaři. Otec umí česky, takže pracoval jako překladatel a vyřizoval všechny důležité věci. Ve Vietnamu žije jeho starší bratr s babičkou. Ve Vietnamu byl jen jednou, v 16ti letech, asi na jeden měsíc. V té době osobně viděl svého bratra, víckrát zatím ne. Má ale v plánu v budoucnosti Vietnam znovu navštívit. Jeho maminka se snaží na lunární Nový rok jezdit domů do Vietnamu.

Paní Daně je 27 let a v České republice žije 8 let. Spolu s manželem, který studuje v Praze, mají dva malé syny, ale s manželem se vídají jen o víkendech, protože paní Dana pracuje dle potřeby v obchodech umístěných v domažlickém kraji. Do České republiky přišla za prací, potkala zde svého muže a založila rodinu. V současné době si není jistá, zda se jí tu líbí a jestli tu zůstane, i když se více přiklání k tomu, že ano.

Paní Lenka má tři děti, je jí 40 let a v České republice žije již 18 let. Manžel tady podnikal, ona byla těhotná, vzali se a jela se sem za ním podívat, jen na návštěvu. Jelikož čekala dvojčata, tak zde musela zůstat. Doma ve Vietnamu nechala své rodiče. Začátky tady byly těžké, ale nakonec se mají dobře, vlastní několik obchodů a ubytovnu. Její bratr žije v nedalekém městě, také vlastní obchod. Zajímavé je, že pochází z učitelské rodiny, paní Lenka je učitelka, její maminka i bratr jsou také učitelé, táta je povoláním voják. Ve Vietnamu by mohla učit, ale tady pracuje manuálně od rána do večera v několika obchodech.

Paní Lenka během rozhovoru popisovala své začátky v ČR: „Ty první roky bylo těžké si tu zvyknout, ale teď už jsem spokojená, máme obchody, manžel je hodný a děti se dobře učí. Nejmladšímu potomkovi je 5 let, takže si to užívám. (...) Je mi tady dobře, domů jezdíme jednou za dva, tři roky, ale jen na návštěvu a pak zase zpátky sem, naše děti jsou tady doma a vždycky, když jsme ve Vietnamu, tak se ptají: 'Mami, kdy už pojedeme domů?', ale na to už jsem si zvykla.“ (Lenka, 40 let).

Paní Adéle je 42 let a má tři děti. Nejstarší dcera a syn se narodili ve Vietnamu a nejmladší dcera již v České republice. Její manžel v Československu pracoval ještě před rokem 1989, paní Adéla také, ale porodit první dva potomky se jí podařilo ve Vietnamu, kam se vracovala pravidelně za svojí rodinou, kterou tam zanechala. V roce 2002 se vrátila do České republiky a narodila se jí zde nejmladší dcera a už tu od té doby zůstala.

Panu Kamilovi je 29 let, do České republiky přišel před 7 lety za prací, ale měl tu už příbuzné roztroušené po Česku i Moravě. Je ženatý a má malou holčičku.

Panu Honzovi je 40 let a v České republice žije již 20 let. Přišel sem za prací, dnes vlastní několik obchodů a stánků. Má tři děti, všechny v současné době studují.

Panu Tomášovi je 42 let a v České republice žije již 22 let. Do České republiky přijel za prací a ačkoliv se mu zde líbí, chtěl by se jednoho dne vrátit domů do Vietnamu. Jako jeden z mála respondentů o sobě prohlásil, že je buddhista, přičemž zajímavostí může být, že jeho dcera je křesťanka.

9.3 Život v České republice

Všem mým respondentům, kteří do České republiky imigrovali již jako dospělí, se tu líbí a mají v úmyslu tu zůstat (výjimkou je pan Tomáš). Řekla bych, že hodně záleží na tom, kdy a z jakých důvodů sem přišli, ale v podstatě se jim život v České republice líbí, nikdo z nich nevyprávěl nějaké špatné zkušenosti a někteří jsou dokonce ochotni se více přizpůsobovat zemi, ve které žijí, ať už slavením svátků, které jsou pro Českou republiku charakteristické, nebo větší volností, kterou jsou posléze ochotni dát svým dětem ve výběru jejich budoucích partnerů.

„Nevím, jestli tu chci zůstat, ale pracuji tu... mám tu rodinu.. takže asi ano.“ (Dana, 27 let).

Jedinou výjimku tvoří pan Tomáš, který se v budoucnu chce vrátit domů do Vietnamu. Uvědomuje si, kdo je („Jsem Vietnamec, ne Čech“), samozřejmě vyznává kult předků a s ním i pravidlo „být pohřben mezi svými, ve své půdě, kolem svých předků“ (Tomáš, 42 let).

Moji respondenti mladé generace, kteří zde vyrůstali, studují, narodili se zde nebo prožili většinu svého života, považují Českou republiku za svůj domov. Někteří více a někteří méně považují také Vietnam za svůj domov a jsou hrdí na svůj původ a nestydí se za něj. Nedá se říct, že by platilo, že když se člověk zde narodí, automaticky považuje jen tuto zemi za svůj domov a Vietnam ne. Sice se lze dočíst, že jsou mladí Vietnamci navštěvující české základní a střední školy, kteří se považují za Čechy a svůj vietnamský původ, kdyby to šlo, tak by jej nejraději zapřeli. Ačkoliv je např. respondent Petr více počestělý a z vietnamské kultury toho moc nezná, natož dodržuje, je na svůj původ hrdý. Mohu tedy shrnout, že všichni moji mladí svobodní respondenti jsou hrdí na to, kdo jsou a odkud pochází, považují to za něco, co patří k jejich osobnosti, co z nich dělá toho, kým jsou a dá se říci, že je mrzí negativní pohled na Vietnamce z pohledu české majority i samotné chování některých Vietnamců, např. rozepře v hospodách, pančování atd. V budoucnu by nikdo z nich nechtěl žít ve Vietnamu a zda zůstanou v České republice je závislé na budoucím studiu či zaměstnání, většinu z nich lákají studia i práce v zahraničí, což se rozhodně nedá říct, že by byla čistě vietnamská záležitost. Mnoho dnešní mládeže odjíždí za studiem do ciziny.

„Líbí se mi tu. Vyrostla jsem zde a chtěla bych, aby moje děti také. Ale zatím žádné nemám (smích).“ (Jana, 25 let).

„Tak když tady vyrůstáš, tak to tu bereš jako svůj domov. (...) Do zahraničí bych chtěl, ale nevím, jak to vyjde. Rodiče pochází z Vietnamu, ale neplánuji, že bych bydlel zrovna tam, jako podívat se tam, to ano, ale ne nastálo.“ (Jakub, 24 let).

„Moc se mi tu líbí, ale do budoucna plánuji vystudovat v zahraničí, nejlépe ve Velké Británii (...) No a pak se uvidí, jestli tu zůstanu nebo budu žít jinde. To taky záleží na tom, kde seženu práci.“ (Aneta, 18 let).

„Líbí se mi v České republice, mám tu spoustu přátel, se kterými jsem se seznámila, ale ráda bych v budoucnu studovala v zahraničí kvůli své oblibě cizích jazyků.“ (Lucie, 18 let).

9.4 Vztahy v rodině

Jednou z mých výzkumných otázek bylo podívat se, jak jsou vztahy v rodině ovlivněné znalostí a neznalostí jazyka českého a vietnamského. Jak by se dalo předpokládat, jazyková bariéra bývá nejčastějším problémem ve vztazích v rodině. Další problémy nastávají ve chvílích jiných hodnot, které sdílejí rodiče a které děti. Z literatury vyplynulo, že vietnamská kultura velice lpí na dodržování úcty starším a v hierarchii výše postaveným, že si velice váží dobrého vzdělání, že rodina je pro ně základem, pro niž jsou schopni obětovat často sami sebe. Obecně lze shrnout, že vietnamští rodiče uplatňují vzorce jim vlastní, dbají na vzdělání a aby mu děti věnovaly co nejvíce času, dbají poslušnosti, vyjadřování autority, ale třeba i jídelníček se může stát problémem ve vztazích mezi rodiči a dětmi. Vietnamští rodiče se zde často přizpůsobují a upravují svůj jídelníček dle české kuchyně, často jen kvůli dětem, protože ty jsou na česká jídla zvyklé. Někteří ale třeba česká jídla odmítají, špatně je tráví a snaží se proto jíst co nejvíce podobně jako by jedli, kdyby žili stále ve Vietnamu. Dá se říct, že je to hodně individuální volba.

„Děti tu vyrůstají, takže jsou zvyklé na těžké jídlo, ale i tak máme každý den rýži a hodně zeleniny. (...) Na začátku jsem tu vůbec nemohla jíst české jídlo, ale už jsem si za tu dobu zvykla, tak vařím, co chutná holkám.“ (Lenka, 40 let).

Všichni moji informátoři se shodli, že rodina je pro ně jednou z nejdůležitějších věcí a že i když se narodíte v České republice, neznamená to, že se vynulují závazky k rodině, které se od Vás

očekávají, např. se dále očekává, že se děti o své rodiče ve stáří postarají.

„Rodina je na prvním místě.“ (Tomáš, 42 let).

9.4.1 Rozdíly vietnamské a české rodiny

Přestože je evropská společnost bilaterální, vietnamská společnost nadále zůstává především patrilinéární, v České republice je muž nadále hlavou rodiny, proto se např. často stává, že muž ovládá český jazyk a komunikuje se širokou veřejností a obstarává důležité věci, zatímco žena se do komunikace s majoritou nepouští, často ani neumí česky, nebo jen hodně málo pro nutný základní kontakt např. se zákazníky v obchodě, tzn. jen pár slov potřebných pro porozumění přáním zákazníků.

„Rodina je komplikovaná, ale jako v každé jiné rodině, záleží hodně na lásce. V naší rodině jsou bližší příbuzenské vztahy a zachováváme morálku ke starším členům rodiny.“ (Jana, 25 let).

Na vietnamských blozích se lze dočíst o tom, kam až může v rodině dojít tlak na dobré vzdělání. Mladá slečna Thanh Huyen Vu (2012) popisovala, že rodiče děti „sekýrují“ a vyvíjejí na ně až despotický nátlak, snaží se dohnat své děti nejrůznějšími způsoby k co možná nejlepším výsledkům. Za špatnou známku, tj. cokoliv co není jednička, v jejím případě, následoval křik a výčitky o neschopnosti, lenosti a nevděčnosti. Jsou situace, kdy jsou děti i fyzicky trestány za špatné výsledky ve škole. Následně se ptá, 'k čemu to vede?' V dětech se často vytváří komplex nedostatečné rodičovské lásky, dojem dysfunkčnosti rodinných vztahů i patologický strach ze selhání (Thanh Huyen Vu 2012: online).

Zároveň se lze v literatuře dočíst, že fyzické tresty nejsou brány jako trest, ale jako symbol péče a starosti. Nikdo z mých respondentů se o fyzických trestech nezmínil, všichni potvrdili přísnost v rodině, která

bývá s vietnamskou rodinou spojována, a že je opravdu kladen veliký důraz na vzdělání i na úkor volného času. Volný čas a koníčky se nepodporují, ostatně rodiče sami jsou zvyklí pracovat od rána do večera, každý den a něco podobného očekávají od svých dětí, s tím rozdílem, že se jedná o čas strávený studiem.

„Vietnamská rodina je přísná, rodiče dbají velice přísně na náš prospěch ve škole. Většina dětí má život zařízený podle toho, co jim řeknou rodiče, i když to už se teď díky komunikaci v rodině zlepšuje. Ale rodiče rádi vybírají dětem školu i partnery, ale nemusí to platit u všech rodin. Přesto si myslím, že rodina je pro ně na prvním místě a proto se všichni Vietnamci znají, když jsou v cizině a tak si pomáhají v případě těžkých situací.“ (Lucie, 18 let).

„Myslím si, že česká i vietnamská rodina se od sebe liší. Už jenom to, že každá rodina sdílí jinou kulturu, jazyk a pochází z jiné země, se už liší dost. Liší se např. výchovou dětí, způsobem jídla, tradicemi a tak.“ (Lucie, 18 let).

„V každé vietnamské rodině to chodí jinak, ale jsou věci, na kterých všem rodinám záleží stejně. Třeba na vzdělání. Rodiče chtějí, aby jejich děti byly zodpovědné a soustředily se jen na učení kvůli jejich budoucnosti. U dívek se očekává, že se naučí vařit a budou pomáhat rodičům, s čím to jen jde. Chlapci nemusí pomáhat v kuchyni či uklízet a ani se to od nich neočekává, jelikož se z nich stanou „hlavy rodiny“. Obecně jim dávají rodiče větší volnost, než nám dívkám. Můžou chodit ven s přáteli nebo přespávat kde chtějí skoro vždycky. Oproti českým rodinám, ty nedávají takový důraz na vzdělání a dětem dávají větší volnost.“ (Aneta, 18 let).

„Naši rodiče si prošli už mnohým, v podstatě začali od nuly, ale byli velmi odhodlaní a pracovití, proto si dnes žijeme velmi slušně. Vydělávají peníze, z nichž část posílají do Vietnamu za rodinou a část ukládají pro naše budoucí studium. I přesto, že žijeme v České republice a s rodinou

ve Vietnamu se vidíme pouze jednou za rok, máme naši rodinu ve Vietnamu rádi a chceme jim pomáhat.“ (Aneta, 18 let).

„Ale to, že žijeme v České republice má svoje výhody. Můžeme pomáhat rodině ve Vietnamu. A rodiče tady získávají nové přátele, kteří mají odlišné názory a tak poznávají novou kulturu, kterou teda tak úplně nechápou, ale myslím, že celkově to má na ně pozitivní vliv.“ (Aneta, 18 let).

„Naše rodina, ta výchova je přísnější. Já to tak taky měl, protože (...) pro vietnamský rodiče je ostuda, když domů přineseš trojku nebo dvojku, takže prostě ten tlak, aby jsi měla samé jedničky, tam neustále je. Ale já to svoje rodiče odnaučil (smích). Já jsem vždycky záviděl svým českým spolužákům, že mohli dostávat třeba trojky, jejich rodičům to prostě bylo jedno. Ale když já domů přinesl něco horšího, tak se hned rodiče začali ptát 'a proč?' a byl z toho problém a řešilo se to.“ (Jakub, 24 let).

„Naše rodiny jsou si podobné, ale máme mnohem méně volného času, protože musíme pomáhat rodičům.“ (Petr, 18 let).

„To, že žijeme v České republice je dobré v tom, že se máme lépe, jsem svobodnější. Vietnamská rodina je soudržná, semknutá, rodiče jsou hodně autoritativní a člověk dostává málo svobody. Ale zase si více pomáháme, i vzdáleným příbuzným, i přestože to někdy sebou nese velké potíže.“ (Eliška, 23 let).

„Mám staršího bratra, ten už je ženatý a má i dítě, ale je ve Vietnamu. My jsme si to spolu takhle rozdělili, já jsem šel s rodiči sem do České republiky a bratr zůstal doma s babičkou. Ale viděl jsem ho jen jednou, takže ho moc neznám. Ale je to na komunikaci špatné, musíme se bavit anglicky, abychom si rozuměli, protože to, jak já mluvím vietnamsky je stejný, jako když stánkař mluví češtinou.“ (Jakub, 24 let).

„Každá rodina je jiná, ale tu školu a přísnost mají společnou. Taky se očekává, že budeš více poslouchat rodiče, co Ti rodiče řeknou, tak to uděláš, očekává se, že budeš poslušná. (...) ale myslím, že naše rodina je atypická, že to tak nechodí ve všech rodinách. Ale moji rodiče, jak se snažili vydělávat, tak na mě nikdy neměli čas a hodně se stěhovali a po každém tom přestěhování se tam trochu něco změnilo a já už k nim byl takový chladnější a nemáme si spolu skoro nic říct. Žijeme v jedné domácnosti, ale nemám si s nimi co říct. (...) Doma se mluví vietnamsky, takže když na Tebe mluví vietnamsky, odpovídáš vietnamsky. Ale já třeba, když jsem naštvaný, tak jim nemůžu nic říct, protože nevím, jak se to vietnamsky řekne, takže nic nedělám a mlčím. Táta je taky nemluvný, ale umí česky, takže se s ním můžu více bavit. Máma se trochu dorozumí, ale noviny si třeba nepřečte.“ (Jakub, 24 let).

„S rodiči mluví napůl česky, napůl vietnamsky a mnohdy se nedokážu vyjádřit tak, jak bych chtěla. Takže se v rodině může jazyk stát bariérou. Se sestrou spolu mluvíme česky a rozumíme si. Ale s rodiči může občas dojít k tomu, že mě ne vždy dokáží správně pochopit.“ (Aneta, 18 let).

V průběhu rozhovoru Jakub popisoval, že v asijských rodinách se láska dává najevo jiným způsobem než jsou Evropané zvyklí. Svoji rodinu považuje za atypickou vzhledem k chladnějším vztahům v rodině, ale nemyslí si, že by to takto chladné bylo ve všech rodinách. Dále vyprávěl, že v asijských rodinách není kladen takový důraz na fyzický kontakt. Láska a starost se projevují např. tím, že dítěti rodiče uvaří jídlo nebo tím, že maminka neustále říká, co má její potomek dělat a jak. To je projevem péče a starosti (Jakub, 24 let).

„Rodiče většinou očekávají, že až zestárnou, že se o ně děti postarají. Rodiče totiž všechno dělají proto, aby se jejich děti měly co nejlépe, aby se o ně ve stáří mohly postarat. To je ten důvod, proč tak podporují vzdělání. Rodiče totiž považují vzdělání za to hlavní, čím si pak

vyděláváš, takže chtějí, aby se jejich děti měly co nejlépe. To lpění na vzdělání je pro ně předpoklad budoucího úspěchu v životě.“ (Jakub, 24 let).

9.4.2 Tradice a svátky

Vietnamští rodiče by mohli chtít, aby jejich děti dodržovaly vietnamské tradice, ale toto bývá problém zvláště u dětí, které se v České republice narodily. Tyto děti se často považují za Čechy a cítí se v České republice doma, i když i oni cítí, že v určité situaci stojí na pomezí mezi dvěma kulturami a dle situací upřednostňují buďto svoji vietnamskou či českou identitu. Tito mladí lidé také uvažují o tom, že by jeli nějaký čas strávit do Vietnamu, aby zjistili, kam skutečně patří, aby poznali, odkud pocházejí a aby si zodpověděli třeba otázku, zda chtějí zůstat natrvalo žít tady (Havlíková 2010: online; O'Connor 2007: online).

Respondent Jakub mi vyprávěl, že ve Vietnamu byl za svůj život jen jednou, když mu bylo 16 let a že mu to tam nepřišlo zrovna lákavé, ale že postupem času, co o tom více přemýšlel, tak se rozhodl, že se tam vydá znovu a už se na to i těší (Jakub, 24 let).

Většina respondentů se nehlásí k žádnému náboženskému vyznání kromě kultu předků, na něm a jeho dodržování se všichni shodli. Někteří se přihlásili k buddhismu. Někteří se přizpůsobili zdejším zvyklostem a slaví převážně Vánoce, hlavně kvůli dětem, kterým by bylo líto, že jejich kamarádi dostávají dárky, mají stromeček a pečou cukroví. Všichni respondenti také dodržují lunární Nový rok, někteří na něj alespoň jednou za čas jezdí domů, aby jej strávili s celou příbuzenskou linií.

„Naše rodina uctívá předky pravidelným zapalováním vonné tyčinky. Moje rodina na tom lpí a já v budoucnu budu chtít tradice, na které je má rodina zvyklá, uchovat. Ale dodržujeme i české svátky. Nevím, jak to začalo, ale domnívám se, že nás k tomu navedla naše česká chuť

a čeští přátelé. Pro mě jsou české svátky samozřejmostí, protože jsem na ně odjakživa zvyklá.“ (Aneta, 18 let).

„Oslavujeme náš Nový rok, ale i Vánoce, to máme doma stromek a dárky, kvůli dětem. Oni chtějí slavit vaše svátky, protože tady žijí a chtějí mít to, co ostatní.“ (Dana, 27 let).

„Slavíme Vánoce i Velikonoce, kvůli dětem, ale i náš Nový rok. Bratr žije na Moravě, tak jezdíme za ním a slavíme společně.“ (Kamil, 29 let).

„Každá rodina má oltář a modlí se k předkům. V naší rodině se to dodržuje, protože chceme, ale nelpíme na tom. Ale asi budu chtít, aby to mé děti také praktikovaly. České svátky slavíme, ale spíše povrchně. I když Vánoce se nám líbí.“ (Eliška, 23 let).

Ve Vietnamu všichni musí uctívat předky, tady v Čechách zapalují vonné tyčinky. Vonné tyčinky mohou zapalovat i hosté, když přijdou na návštěvu v den oslavy. Mladá generace vyrůstající v zahraničí toto nedodržuje, ta střední generace byla přinucena svými rodinami. Slečna Lucie říká, že v každé rodině je to jinak, ale že většinou už ti mladí nebývají nuceni tradici uctívání předků dodržovat, takže se chápe, že ani jejich děti už v tom pokračovat nebudou. Rodiče prý chápou, že když s tím nevyrostali jako oni ve Vietnamu, tak k tomu nemají takový vztah. Ale české svátky dodržuje a myslí si, že většina mladé generace zdejších Vietnamců tyto svátky dodržuje z důvodu toho, že byli vychováváni českými „babičkami“, které je hlídaly, protože rodiče pracovali i o svátcích. Takže tyto české svátky a tradice jsou pro ně samozřejmostí, i když bývá těžké vysvětlit rodičům, co je to za svátek a proč se slaví (Lucie, 18 let).

„Myslím, že má na naši rodinu vliv, že žijeme v České republice. Tradice nebo svátky se už neslaví tolik nebo už to nedělají tak slavnostně. A myslím si, že sami Vietnamci si všimli, že každým rokem zaniká slavnost nebo méně a méně rodin slaví státní svátky, proto jako spolek

dohromady, každý rok uspořádají velikou akci, např. „Trung Thu“ neboli v Česku by se to dalo říct jako „Dětský den“, sejdou se společně, aby dohromady oslavili Nový lunární rok a tak.“ (Lucie, 18 let).

Slečna Jana se hlásí k buddhismu a říká, že v její rodině se dodržují, jak vietnamské svátky a náboženské tradice, tak české svátky, jelikož Česko je pro ně druhý domov, ale nezapomínají ani na svůj první domov, Vietnam. Proto dodržují svátky pro obě země typické (Jana, 25 let).

„Máme doma oltář a máme tam fotky předků, babičky a tak. A jednou za čas se na ten oltář dá čerstvé ovoce, nějaká dobrá jídla a zapálí se vonné tyčinky. A tak se uctívají předci. Já to ale nedodržuji.“ (Jakub, 24 let).

„Vánoce a Velikonoce naše rodina vůbec neslaví. Když jsem byl malý, tak jsem Vánoce slavil se svojí „babičkou“ na hlídání, ale s rodiči ne. Když jsem byl malý, tak mi rodiče třeba koupili dárek, to ano, ale abychom měli stromeček, pekli cukroví, to ne.“ (Jakub, 24 let).

„Naše rodina každý lunární měsíc zapaluje vonné svíčky na památku zemřelých. Ale oslavujeme i české svátky, třeba Vánoce. To bývají fajn časy s dárky a dobrým jídlem.“ (Petr, 18 let).

Pan Tomáš dodržuje uctívání předků a slaví vietnamský Nový rok a chce, aby jeho děti tyto tradice dodržovaly. Co se týká českých svátků, ty nedodržuje, protože, jak sám říká, není Čech (Tomáš, 42 let).

Pan Honza také dodržuje uctívání předků a slaví vietnamský Nový rok, ale nelpí na tom, aby jeho děti tyto tradice také dodržovaly. České svátky neslaví (Honza, 40 let).

9.5 Jména dětí

Říká se, že každé jméno má svůj význam a někteří dokonce věří tomu, že výrazněji ovlivňuje a doplňuje osobnost člověka. V literatuře se lze dočíst o tom, proč někteří Vietnamci mají jména česká i vietnamská. Např. Češi dávali česká jména vietnamským žákům již v mateřských školách, ne ze zlomyslnosti, ale čistě z praktičnosti, neboť Češi neumějí správně vyslovovat vietnamská jména a také díky tomu, že vietnamské jméno je tvořeno několika jmény a oni si nebyli jistí, které jméno je křestní a které je příjmení. V dnešní době dávají vietnamští rodiče svým dětem jména česká už sami, aby zabránili tomu, že jejich potomky někdo pojmenuje podle toho, jak se mu líbí, ale aby o tom mohli rozhodnout sami. Preferují se jména, která si jsou zvukově podobná se jmény původními (Lidovky.cz a ČTK 2010: online).

Všichni respondenti, kteří jsou již rodiči, se shodli na tom, že dětem dali jména česká i vietnamská vzhledem k tomu, že žijí v České republice, takže usoudili, že to bude méně komplikované i co se týče výslovnosti a zapadnutí mezi ostatní. Jenomže nakonec z rozhovorů vyplynulo, že česká jména svým dětem daly v mnoha případech původně české „babičky“ a až později u dalších potomků, když už tu rodiče nějakou dobu žili, tak dali jméno vietnamské a české, ale české jméno nebývá oficiální.

„Jsme sice Vietnamci, ale žijeme v Česku, tak jsme dali dětem jména obě.“ (Honza, 40 let).

„Jelikož se děti narodily tady, tak dostaly jména česká, ale i vietnamská.“ (Dana, 27 let).

„Máme tři děti, dvě se narodily ve Vietnamu, tak mají vietnamská jména, ale to třetí se narodilo tady, tak dostalo české jméno.“ (Adéla, 42 let).

Respondenti zastupující mladou generaci mívají jména obě, česká i vietnamská, někdo z nich užívá obě, někdo jen jméno vietnamské. Často si totiž české jméno nezvolil sám, ale bylo mu přiděleno např. ve školce nebo jej dostali od české „babičky“. Celkově se shodli, že svým budoucím dětem také dají jména dvě, buď z toho důvodu, že sami mají jména dvě, nebo aby si jejich budoucí potomek sám zvolil, k jaké identitě se přikloní a nebo také proto, že chtějí odkázat k zemi jejich původu, přesto, že k této zemi cítí větší náklonnost jako ke svému domovu. Také se lze dočíst, že mnoho mladých Vietnamců užívá své české jméno hlavně na základní a popřípadě i střední škole, protože je to v danou situaci snazší, usnadňuje to komunikaci s ostatními a člověk tak více zapadne (Brouček 2003: 54). Čím je ale člověk starší, může se stát, že české jméno přestane používat a představuje se jen jménem vietnamským, které mu dali rodiče. Často i z důvodu, že nijak on ani jeho rodiče neovlivnili jeho výběr, to je např. případ respondenta Jakuba.

„České jméno jsem měl, ale už ho nepoužívám. Dali mi ho, ještě když jsem byl ve školce, prostě náhodně určili, že mě budou říkat 'tak a tak'. A pak ještě na střední škole jsem ho používal, ale teď už ne. Já totiž věřím, že jméno má vliv na to, kdo jsi, takže jsem se rozhodl, že to nechám na tom vietnamském jméně, co mi rodiče dali. A myslím, že znamená 'hrdina'.“ (Jakub, 24 let).

„Mám jména dvě, lidé mě častěji oslovují česky, kromě mé rodiny a příbuzných, kteří mě v zásadě oslovují mým vietnamským jménem. Ale české jméno mi dala česká chůva. Moje vietnamské jméno vybrali mí rodiče už ve Vietnamu, nevím proč, asi se jim prostě líbilo. (...) Svým dětem určitě dám vietnamské jméno, přijde mi to důležité. Ale jestli dostane české jméno záleží na tom, kde budu v budoucnu žít.“ (Aneta, 18 let).

„Já tu žiji od narození, takže svým dětem dám jméno české, v těch vietnamských se totiž vůbec nevyznám.“ (Petr, 18 let).

„Mě přijde hrozně divný, když mají vietnamské děti česká jména už od narození, ale asi bych jim to české dal, aby lépe zapadly. Stejně už by asi neuměly vůbec vietnamsky, takže tak.“ (Jakub, 24 let).

9.6 Výběr partnera

Brouček (2003) se mimo jiné zajímá o problematiku smíšených partnerství. Na základě rozhovorů uvádí, že v česko-vietnamském partnerství jsou hlavními překážkami předsudky starší generace a rasistické předsudky určitých skupin obyvatel, např. skinhedů atd. Jednak se mohou vyskytnout překážky ze stran českého rodiče, aby vietnamský partner nebyl kriminálník či prodejce na tržnici, zároveň ze stran vietnamského rodiče se mohou vyskytnout obavy kvůli zkušenostem s českými občany, s jejich rasovými předsudky, nenávistí či nepříjemným chováním. Jsou ale i případy, kdy vietnamští rodiče uvítají česko-vietnamské partnerství, jelikož se domnívají, že vztah jejich dítěte s jiným příslušníkem vietnamské národnosti by vedl k životu na okraji společnosti a proto je lepší a vhodnější, aby si jejich dítě našlo partnera z majoritní komunity a tak mohlo lépe zapadnout do společnosti (Brouček 2003).

Všichni ženatí respondenti a vdané respondentky mají za svého životního partnera Vietnamce. I ty mladší ročníky, co jsou třeba v České republice 5 let, se shodli na tom, že by Češku/Čecha nechtěli. Ne z toho důvodu, že by si mysleli, že jsou Češi/Češky jako životní partneři horší, ale jsou toho názoru, že manželství dvou vietnamských partnerů vydrží delší dobu. Co se týče budoucího partnera pro své děti, tak jim na národnosti nezáleží (kromě pana Tomáše), důležité je, aby byl hodný a měl potomka rád. Samozřejmě, že kdyby si mohli vybrat, tak by byli raději za vietnamského partnera pro své děti, ale jelikož už tu nějakou dobu žijí a mají v plánu tady žít nadále, tak se pomalu začínají smiřovat s tím, že si potomek domů pravděpodobně přivede Čecha.

„Asi by mi to trochu vadilo, ale začínám s tím počítat, že to nebude Vietnamec. Ale hlavní je, aby byl hodný, aby si rozuměli a aby pracoval.“ (Lenka, 40 let).

Pan Tomáš trvá na vietnamské národnosti budoucích partnerů pro své potomky, protože „chci udržet vietnamskou rodinu, ta je na prvním místě.“ (Tomáš, 42 let).

„Tak byla bych raději, kdyby to byl Vietnamec, byl by více jako my, znal naše zvyky (...) ale asi se budu muset smířit i s někým jiným.“ (Adéla, 42 let).

„Záleží mi na tom, koho si děti přivedou domů, lepší by byl Vietnamec, protože manželství dvou Vietnamců vydrží déle.“ (Honza, 40 let).

„Moje žena je Vietnamka, jinou bych nechtěl, ale u dětí je mi to jedno.“ (Kamil, 29 let).

„Já bych si Čecha nevzala, ale děti, ty asi ano, no, asi se s tím budu muset smířit. Ale to je ještě daleko.“ (Dana, 27 let).

Můžeme se dočíst, že rodiče mohou být ve výběru partnera svého syna shovívavější než u výběru partnera své dcery. Často se ale stává, že rodiče nechtějí, aby jejich dcera navazovala partnerské vztahy s kýmkoliv, je pro ně nejdůležitější, aby všechen svůj čas a energii věnovala studiu. Také je problém, zda rodiče umí český jazyk či ne. Děti se domnívají, že to může být hlavním důvodem, proč by jejich rodiče dali přednost vietnamskému partnerovi před českým (Havlíková 2010: online; O'Connor 2007: online).

Mladá generace lidí vietnamského původu se shoduje na tom, že jim na národnosti ani původu nezáleží a že to není rozhodujícím kritériem výběru jejich partnera. Uvádějí, že jim doma třeba bylo decentně naznačeno, že vietnamská slečna nebo hoch by dostali přednost a rodiče

by to potěšilo, zároveň ale uznávají, že rodiče jsou smířliví a přejí si jen, aby jejich partner byl hodný, milující a pracující člověk. A pak už záleží jen na osobních a individuálních preferencích.

„Myslím, že rodičům je to jedno, co budu mít za partnerku. Asi by preferovali tu Vietnamku, ale myslím, že by nebyl problém, kdyby to nebyla. Ale já osobně preferuji Japonky, ale je to jen preference, jinak je mi to jedno.“ (Jakub, 24 let).

„Na národnosti mi nezáleží, ale spíš si rozumím s českými kluky. Mám ráda spontaneitu, tu mají spíš čeští kluci a Evropané celkově jsou pro mě přitažlivější.“ (Eliška, 23 let).

„Na národnosti ani původu mi nezáleží, je to člověk jako kdokoliv jiný z jakékoliv země, záleží na tom, aby mi s ním bylo dobře. To samé platí pro mé budoucí děti, bude záležet na tom, koho ony si samy vyberou, hlavní je, aby byl hodný a uměl se chovat.“ (Lucie, 18 let).

„Já jsem mladý, mám ještě čas si někoho hledat, ale na národnosti mi nezáleží, není to pro mě důležité.“ (Petr, 18 let).

„Nezáleží mi na národnosti, ale na vlastnostech toho člověka. To se týká výběru mého budoucího partnera, ale i partnera pro mé děti, stačí, když bude odpovědný a milující mé děti. To je ale předčasné o tom mluvit, zatím děti nemám (smích).“ (Jana, 25 let).

„Můj partner by měl být charismatický, vtipný, pohledný, upřímný a v neposlední řadě také loajální. Měl by respektovat mé názory a brát mě jako sobě rovnocennou. Rodiče mi sice naznačovali, že by byli nejraději za hochu vietnamské národnosti, ale asi se budou muset smířit s tím, kdo to nakonec bude. Ale nemyslím si, že by národnost nebo původ byly to nejdůležitější. Myslím, že nakonec bude stačit to, že budu šťastná a rodiče díky tomu budou také šťastní.“ (Aneta, 18 let).

10 ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se snažila pohlédnout do vietnamské kultury a pochopit, jaká vlastně je vietnamská rodina a zda se opravdu tolik liší od rodiny české. Bylo mi potvrzeno vše, co si lze přečíst o tom, jak si Vietnamci váží rodiny a vzdělání, že rodina stojí na prvním místě a vzdělání je důležité a rozhodující pro to, jak se člověku v budoucnosti povede, platí pro ně představa toho, že s vyšším dosaženým vzděláním přichází lepší a snazší život, neboť díky vzdělání se člověk lépe uplatní a dle toho také bude náležitě finančně ohodnocen. U starších ročníků vietnamských rodičů pak nadále přetrvává představa toho, že ve stáří je povinnost, aby se děti postaraly o své rodiče, aby děti své rodiče ctily a zachovávaly vůči nim a vůči starším lidem respekt a úctu. Všichni tito vietnamští rodiče uctívají předky a všichni moji vietnamští respondenti mladé generace vyrostli v rodině, kde se předci uctívají a někteří z nich dokonce uvažují o tom, že v této tradici budou pokračovat ve svých budoucích rodinách, že tuto tradici budou chtít zachovat, protože je přímo spjata s tím, odkud pocházejí a tím pádem i s jejich identitou.

Bylo mi potvrzeno, že jazyková bariéra v rodině mezi rodiči a dětmi se může stát nepřekročitelným mostem při komunikaci a může to vést až k nepochopení a nedostatečnému pocitu podpory a lásky v rodině. Všichni moji respondenti se shodli, že česká a vietnamská rodina jsou odlišné hlavně co se týče přísnosti a důrazu na studia a poskytované/neposkytované volnosti dětem co se týče trávení jejich volného času a randění. Také se do výchovy promítají vzorce naučené z Vietnamu, a to nejen úcta ke starším lidem, ale i úcta k učitelům a ke vzdělaným lidem celkově.

Pojmenovávání dětí a výběr partnera je záležitost velice individuální. Nelze říct, kdo používá více česká a kdo více vietnamská jména, roli v tom hraje, nakolik si je člověk jistý sám sebou a zda svůj původ považuje za součást své identity či nikoliv. Pravidlem by se mohlo

zdát, že v budoucnu pro své děti budou mladí Vietnamci preferovat více jména obě, česká i vietnamská, stejně tak, jako jejich rodiče přijali pro děti jména obě, aby lépe zapadly. Dá se říct, že užívání českého a vietnamského jména u vietnamských jedinců mladé generace prochází určitým vývojem, dalo by se říci „životním cyklem“. Tito mladí lidé totiž často dostali jméno české i vietnamské, ve školách většinou používali jméno české, protože to bylo snazší a lépe tak zapadli, přičemž v rodině upřednostňovali své vietnamské jméno. Čím jsou ale starší, tím více se stává, že přestávají používat české jméno, často z toho důvodu, že si jej nezvolili sami jejich rodiče, ale bylo jim přiděleno např. ve školce nebo českou chůvou a používají již jen své vietnamské jméno, které jim vybrali jejich rodiče a které tak lépe vystihuje jejich identitu. Samozřejmě jsou i případy, kdy jedinci této mladé generace užívají jen jméno české po dobu svého dětství a následně i v dospělosti, v tom případě tam hraje roli fakt, že jim nebyla tolik představena a vštěpována vietnamská kultura a oni se tím pádem více považují za Čechy, což ale neznamená, že by popírali svůj vietnamský původ.

Ve výběru partnera samozřejmě existuje z pozice vietnamských rodičů určitá preference budoucích partnerů vietnamského původu pro jejich potomky, zároveň se ale smiřují s tím, že je to jen jejich přání, které často nesdílí jejich děti a které by ani nebylo možné splnit v závislosti na tom, kde zrovna žijí, dá se říct, že se „smiřují“ s tím, že budoucí partner jejich dětí nebude Vietnamec. Svobodní respondenti mladé generace se shodují, že národnost ani původ nejsou to nejdůležitější ani to rozhodující, co určí, kdo se stane budoucím partnerem jich samotných nebo v budoucnu jejich dětí. Důležitější jsou osobní preference ve výběru partnera a charakterové kvality budoucího partnera.

11 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

11.1 Použitá literatura

1) Brouček, Stanislav: 2003 – *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. 1. část (kráceno). Praha: Etnologický ústav AV ČR. 121 s.

2) Budilová, Lenka: 2007 – *Studium příbuzenství v antropologickém kontextu*. Přehledová studie 07/01. 12 s.

3) CDC (Centres for Disease Control and Prevention): 2008a – *Chapter 1: Vietnamese History and Immigration to the United States*. s. 11–12. In: *Promoting Cultural Sensitivity: A Practical Guide for Tuberculosis Programs That Provide Services to Persons from Vietnam*. Atlanta, GA: U.S. Department of Health and Human Services.

4) CDC (Centres fo Disease Control and Prevention): 2008b – *Chapter 2: Overview of Vietnamese Culture*. s. 13–20. In: *Promoting Cultural Sensitivity: A Practical Guide for Tuberculosis Programs That Provide Services to Persons from Vietnam*. Atlanta, GA: U.S. Department of Health and Human Services.

5) Český statistický úřad: 2009 – *Život cizinců v ČR*. Praha: Český statistický úřad. 47 s.

6) Disman, Miroslav: 2002 – *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum. 364 s.

7) Drbohlav, Dušan: 2003 – *Immigration and the Czech Republic (with a Special Focus on the Foreign Labor Force)*. New York: The Center for Migration Studies of New York, Inc. *International Migration Review*, Vol. 37, No. 1: 194–224.

8) Goldman, Carly (ed.): 2009 - *Vietnamese Cultural Profile*. Canada: Diversicare. 29 s.

9) Haines, David – Rutherford, Dorothy – Thomas, Patrick: 1981 – *Family and Community among Vietnamese Refugees*. New York: The Center for Migration Studies of New York, Inc. *International Migration Review*, Vol. 15, No. 1/2.: 310-319.

10) Hammersley, Martyn – Atkinson, Paul: 1997 – *Ethnography: Principles in Practice*. 2nd ed. Routledge.

11) Hendl, Jan: 2005 – *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. 407 s.

12) Hirschman, Charles – Nguyen Huu Minh. 2002 – *Tradition and Change in Vietnamese Family Structure in the Red River Delta*. *Journal of Marriage and Family*, Vol. 64, No. 4: 1063–1079.

13) Holý, Ladislav: 1996 – *Anthropological Perspectives on Kinship*. London: Pluto Press: 198 s.

14) Ičo, Ján: 2006 – *Historie Vietnamu*. s. 28–40. In: Kolektiv autorů – *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: Nakladatelství H & H Vyšehradská, s.r.o. 222 s.

15) Johnson, Paul: 1991 – *Dějiny dvacátého století*. Praha: Rozmluvy. 845 s.

16) Keene, Michael: 2008 – *Světová náboženství*. Praha: Euromedia Group, k.s. – Knižní klub. 192 s.

17) Kibria, Nazli: 1990 – *Power, Patriarchy, and Gender Conflict in the Vietnamese Immigrant Community*. *Gender and Society*, Vol. 4, No. 1: 9–24.

18) Kocourek, Jiří: 2006 – *Vietnamci v současné ČR*. s. 103–120. In: Kolektiv autorů – *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: Nakladatelství H & H Vyšehradská, s.r.o. 222 s.

19) Murphy, Robert F.: 1998 – *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). 198 s.

20) Nováková, Kateřina: 2006 – *Z jaké země k nám přijíždějí vietnamské děti?* s. 18–27. In: Kolektiv autorů – *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: Nakladatelství H & H Vyšehradská, s.r.o. 222 s.

21) Pechová, Eva – Martínková, Šárka: 2010 – *Vietnamci v ČR*. s. 9–31. In: Hirt, Tomáš (ed.): *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR: pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika*. Informační příručka Policie ČR. Praha: Ministerstvo vnitra ČR: 80 s.

22) Suralová, Adéla: 2013 – „*She Gave Us Family Life*“. *Vietnamese Immigrant Families and Their Czech Nannies Redefining Relatedness*. *Lidé města* 15: 2: 257–278.

23) Stone, Linda: 2001 – *Introduction: Theoretical Implications of New Directions in Anthropological Kinship. (Chapter One)* s. 1-20. In: Stone, Linda (ed.): *New Directions in Anthropological Kinship*. CO: Rowman and Littlefield Publisher, Inc. 359 s.

24) Stone, Linda: 2010 – *Kinship and Gender: An Introduction*. 4. edice. Boulder, Colorado: Westview Press. 340 s.

25) Vasiljev, Ivo: 2006 – *Hodnoty současné vietnamské společnosti*. s. 68–84. In: Kolektiv autorů – *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: Nakladatelství H & H Vyšehradská, s.r.o. 222 s.

26) Zastupitelský úřad ČR Hanoj (Vietnam): 2013 – *Souhrnná teritoriální informace Vietnam*. Pro „BusinessInfo.cz“. 72 s.

11.2 Elektronické zdroje

27) Blažková, Martina: 2009 – *Specifika života vietnamské komunity v ČR* [online]. Dostupné z: <<http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/343-specifika-zivota-vietnamske-komunity-v-cr.html>> [Cit. 22. 2. 2014].

28) Brouček, Stanislav: 2005 – *Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí* [online]. Dostupné z: <<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cislocclanku=2005040901>> [Cit. 5. 2. 2014].

29) Cima, Ronald J. (ed.): 1987a – *Early History* [online]. In: *Vietnam. A Country Study*. Washington: GPO for the Library of Congress. Dostupné z: <<http://countrystudies.us/vietnam/3.htm>> [Cit. 13. 3. 2014].

30) Cima, Ronald J. (ed.): 1987b – *The Family* [online]. In: *Vietnam. A Country Study*. Washington: GPO for the Library of Congress. Dostupné z: <<http://countrystudies.us/vietnam/41.htm>> [Cit. 13. 3. 2014].

31) Cima, Ronald J. (ed.): 1987c – *Religion* [online]. In: *Vietnam. A Country Study*. Washington: GPO for the Library of Congress. Dostupné z: <<http://countrystudies.us/vietnam/>> [Cit. 13. 3. 2014].

32) *Culture and Society*. 2014. [online]. Dostupné na Embassy of the Socialist Republic of Vietnam in the United States of America: <<http://vietnamembassy-usa.org/vietnam/culture>> [Cit. 17. 2. 2014].

33) ČT24: 2012 – *Chceme být uznanou menšinou, volají Vietnamci* [online]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/203743-chceme-byt-uznanou-mensinou-volaji-vietnamci/>> [Cit. 18. 2. 2014].

34) Do Thi Nga: 2014 – *The Teacher in old Vietnam* [online]. Dostupné na Tony Nguyen: Tony's Vietnamese Culture Web! <<http://www.vietspring.org/values/teacher.html>> [Cit. 20. 3. 2014].

35) Do Thu Trang: 2008 – *Vietnamská svatba* [online]. Dostupné z: <<http://do.blog.idnes.cz/c/28604/Vietnamska-svatba.html>> [Cit. 20. 3. 2014].

36) Do Thu Trang: 2009 – *Zůstat spolu kvůli dětem? S tím jděte někam* [online]. Dostupné z: <<http://do.blog.idnes.cz/c/70197/Zustat-spolu-kvuli-detem-S-tim-jdete-nekam.html>> [Cit. 15. 2. 2014].

37) Do Thu Trang: 2010a – *A umíš takovýto Kung-fu?* [online]. Dostupné z: <<http://do.blog.idnes.cz/c/134957/A-umis-takovyto-Kung-fu.html>> [Cit. 5. 2. 2014].

38) Do Thu Trang: 2010b – *Tyhle vietnamské svatby člověka zruinují* [online]. Dostupné z: <<http://do.blog.idnes.cz/c/120880/Tyhle-vietnamske-svatby-cloveka-zruinuji.html>> [Cit. 15. 2. 2014].

39) Do Thu Trang: 2011 – *Dobrých učitelů není nikdy dost* [online]. Dostupné z: <<http://do.blog.idnes.cz/c/233841/Dobrych-ucitelu-neni-nikdy-dost.html>> [Cit. 15. 2. 2014].

40) Hai Anh Nguyen: 2012 – *Svatba Čecha a Vietnamky* [online]. Dostupné z: <<http://www.viet.cz/clanky/52-svatba-cecha-a-vietnamky>> [Cit. 9. 2. 2014].

41) Hai Anh Nguyen: 2013 – *Vietnamská jména* [online]. Dostupné z: <<http://www.viet.cz/clanky/83-vietnamska-jmena>> [Cit. 9. 2. 2014].

42) Havlíková, Magdalena: 2010 – *Mladé Vietnamky v Česku tvrdí: Rodiče nám zakazují randění* [online]. Dostupné z: <<http://ona.idnes.cz/mlade-vietnamky-v-cesku-tvrdi-rodice-nam-zakazuji->

randeni-pm4-/spolecnost.aspx?c=A101020_170621_spolecnost_jup>
[Cit. 2. 2. 2014].

43) Huynh Dinh Te: 1989a – *Non-verbal Communication* [online]. Dostupné na Tony Nguyen: Tony's Vietnamese Culture Web!: <<http://www.vietspring.org/values/nonverbal.html>> [Cit. 20. 3. 2014].

44) Huynh Dinh Te: 1989b – *Social relationships* [online]. Dostupné na Tony Nguyen: Tony's Vietnamese Culture Web!: <<http://www.vietspring.org/values/social.html>> [Cit. 20. 3. 2014].

45) Huynh Dinh Te: 1989c – *The Vietnamese Value System* [online]. Dostupné na Tony Nguyen: Tony's Vietnamese Culture Web!: <<http://www.vietspring.org/values/valsystem.html>> [Cit. 20. 3. 2014].

46) Huynh Dinh Te: 1989d – *Family Relationships* [online]. Dostupné na Tony Nguyen: Tony's Vietnamese Culture Web!: <<http://www.vietspring.org/values/family.html>> [Cit. 20. 3. 2014].

47) Huynh Dinh Te: 1989e – *The Vietnamese Philosophy of Life* [online]. Dostupné na Tony Nguyen: Tony's Vietnamese Culture Web!: <<http://www.vietspring.org/religion/philosophy.html>> [Cit. 20. 3. 2014].

48) Huynh Dinh Te: 1989f – *Religion of the Vietnamese* [online]. Dostupné na Tony Nguyen: Tony's Vietnamese Culture Web!: <<http://www.vietspring.org/religion/religioninvn.html>> [Cit. 20. 3. 2014].

49) Chytil, Daniel: 2012 – *Život cizinců v ČR* [online]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/prezentace_z_tk_daniel_chytil_csu/\\$File/csu_tk_cizinci_prezentace_chytil.pdf](http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/prezentace_z_tk_daniel_chytil_csu/$File/csu_tk_cizinci_prezentace_chytil.pdf)> [Cit. 5. 2. 2014].

50) Jiříčka, Jan – Žilková, Martina: 2013 – *Česko má nové národnostní menšiny. Vietnamce a Bělorusy* [online]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/vietnamci-oficialni-narodnostni-mensinou-fiq-/domaci.aspx?c=A130703_133019_domaci_jj> [Cit. 5. 2. 2014].

51) Kim Nguyen: 2014 – *Common Vietnamese Beliefs* [online]. Dostupné na Tony Nguyen: Tony's Vietnamese Culture Web! <<http://www.vietspring.org/religion/beliefs.html>> [Cit. 20. 3. 2014].

52) Kocourek, Jiří: 2005 – *Vietnamci v ČR* [online]. Dostupné z: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=199&lst=113>> [Cit. 5. 2. 2014].

53) Kocourek, Jiří: 2008 – *Stručný historický přehled o česko-vietnamských vztazích a působení Vietnamců v ČR* [online]. Dostupné z: <<http://www.asimilovani.estranky.cz/clanky/narodnosti-v-cr/vietnamci.html>> [Cit. 5. 2. 2014].

54) Krištof, Roman: 2010 – *Co nastane s Vietnamci v Česku po období zlatého deště?* [online]. Dostupné z: <<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/roman-kristof.php?itemid=10979>> [Cit. 20. 2. 2014].

55) Kušniráková, Tereza: 2013 – *Čeští Vietnamci, nebo Vietnamští Češi?* [online]. Dostupné z: <<https://web.natur.cuni.cz/~ksgrsek/geomigrace/?q=cs/node/142>> [Cit. 13. 2. 2014].

56) Lidovky.cz – ČTK: 2010 – *Hanka nebo Hang? Počeštěná jména Vietnamcům nevadí* [online]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/hanka-nebo-hang-pocestena-jmena-vietnamcum-nevadi-f70-/zpravy-domov.aspx?c=A100115_120441_In_domov_mev> [Cit. 10. 2. 2014].

57) Martínková Šimečková, Šárka: 2006 – *Chrastavské děti* [online]. Dostupné z: <<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2006071101>> [Cit. 2. 2. 2014].

58) Martínková Šimečková, Šárka: 2007 – *Počátky česko-vietnamských vztahů (1950-1959)* [online]. Dostupné z:

<<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2007041601>> [Cit. 2. 2. 2014].

59) Nguyen Thi Thuy Duong: 2008a – *Dvojí život banánových dětí* [online]. Dostupné z: <<http://blog.aktualne.cz/blogy/nguyen-thi-thuy-duong.php?itemid=2602>> [Cit. 8. 2. 2014].

60) Nguyen Thi Thuy Duong: 2008b – *Jak jsme oslavili Nový rok* [online]. Dostupné z: <<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2008021401>> [Cit. 15. 2. 2014].

61) O'Connor, Coilin: 2007 – *Is the Czech Republic's Vietnamese community finally starting to feel at home?* [online]. Český rozhlas. Rádio Praha. Dostupné z www: <<http://www.radio.cz/en/section/talking/is-the-czech-republics-vietnamese-community-finally-starting-to-feel-at-home>> [Cit. 1. 2. 2014].

62) Pechová, Eva: 2005 – *Vietnamské novoroční lahůdky* [online]. Dostupné z: <<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2005020301>> [Cit. 5. 2. 2014].

63) Pechová, Eva: 2009 – *Přijeli sem za svým snem* [online]. Dostupné z: <<http://www.goethe.de/ins/cz/pr/kul/duc/kul/vie/cs5386480.htm>> [Cit. 15. 3. 2014].

64) Sloboda, Marián: 2013 – *Vietnamci v ČR jako národnostní menšina – poznámka k otázce „uznávání“ menšin* [online]. Dostupné z: <<http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/vietnamci-v-cr-jako-narodnostni-mensina-poznamka-k-otazce-uznavani-mensin>> [Cit. 5. 2. 2014].

65) Thanh Huyen Vu: 2012 – *Jakto, že za dva?!* [online]. Dostupné z: <<http://thanhhuenvu.blog.idnes.cz/c/239196/Jakto-ze-za-dva.html>> [Cit. 10. 2. 2014].

66) Tom and Hanh: 2014 – *Vietnam Culture, Vietnamese Customs and Traditions* [online]. Dostupné z: <http://www.vietventures.com/Vietnam/viet_culture.asp> [Cit. 8. 3. 2014].

67) Ton Nu Luong Trinh: 2014 – *Vietnamese traditional family values* [online]. Dostupné na Tony Nguyen: Tony's Vietnamese Culture Web!: <<http://www.vietspring.org/values/traditionalval.html>> [Cit. 20. 3. 2014].

68) Trang Tran Thu: 2008 – *Jak opravdu žijí Vietnamci v ČR? (část 1.)* [online]. Dostupné z: <<http://tranthu.blog.idnes.cz/c/44718/Jak-opravdu-ziji-Vietnamci-v-CR-cast-1.html>> [Cit. 13. 2. 2014]. *Jak opravdu žijí Vietnamci v ČR? (část 2.)* [online]. Dostupné z: <<http://tranthu.blog.idnes.cz/c/44919/Jak-opravdu-ziji-Vietnamci-v-CR-cast-2.html>> [Cit. 13. 2. 2014].

69) Trang Tran Thu: 2013 – *Vietnamčiči: Bratr se tu narodil, sestra přijela v 10ti a já 14* [online]. Dostupné z: <<http://tranthu.blog.idnes.cz/c/326396/Vietnamcici-Bratr-se-tu-narodil-sestra-prijela-v-10ti-a-ja-14.html>> [Cit. 13. 3. 2014].

70) *Vietnam: 1997–2005.* [online]. Dostupné z: <<http://www.geographia.com/vietnam/>> [Cit. 13. 2. 2014].

71) Vrablová, Vendula: 2013 – *Vietnamské zvyky a tradice, které by si měl osvojit i našinec* [online]. Dostupné z: <<http://www.vietnamisa.cz/vietnamske-zvyky-tradice-ktere-si-mel-osvojit-nasinec/>> [Cit. 20. 2. 2014].

72) Vrbová, Daniela: 2013 – *Vietnamská vnoučata českých babiček* [online]. Dostupné z:

<http://www.rozhlas.cz/plus/cizinci/_zprava/vietnamska-vnoucata-ceskych-babicek—1210808> [Cit. 23. 3. 2014].

73) Zajíc, Jiří: 2011 – *Vietnamské svatby* [online]. Dostupné z: <<http://jirizajic.blog.idnes.cz/c/180595/Vietnamske-svatby.html>> [Cit. 20. 3. 2014].

74) Zubek, Pavel: 2012 – *Vietnam: Na vietnamské svatbě* [online]. Dostupné z: <<http://www.bajkor.cz/view.php?cisloclanku=2012031601>> [Cit. 13. 2. 2014].

12 RESUMÉ

This diploma thesis deals with the Vietnamese family that lives in the Czech Republic. Vietnamese culture in general is based on family, the love of learning, respect for elders and in the hierarchy of higher-ranking people and to preserve a "good name". Other attributes, which can be described a Vietnamese family, is the worship of traditions and the worship of ancestors. The worship of ancestors is for Vietnamese culture the main character, which can be found throughout the world, where Vietnamese live.

This work deals with the language barrier, which necessarily arises in families with regard to knowledge and ignorance of the Czech and Vietnamese language. Older people living here, usually parents retain the traditions, customs and thinking which they know from Vietnam, and also often they can not perfectly speak the Czech language. In contrast, the younger generation of Vietnamese living here, their kids are customized and adapted into Czech culture and they speak better Czech language than the Vietnamese language. This fact also helps that most of the young generation was brought up here by Czech nannies, called 'Grandma'. The Parents also adapt Czech environment, but it's slower, but gradually they coming to terms with the fact that their kids selects for future partner a Vietnamese partner. It often happens that parents give their children two names, Czech and Vietnamese, or that the kids got to the Vietnamese name the Czech name too in the Czech nursery or from the Czech nannies. The use of names according to the situation and favoring one name over the other is purely an individual thing.

13 SEZNAM PŘÍLOH

- 1) Tabulka respondentů
- 2) Vietnamská vlajka
- 3) Vietnamská socialistická republika
- 4) Návštěva prezidenta Ho Či Mina v Československu v roce 1957
- 5) Koláč „Bánh Chung“
- 6) Anona
- 7) Kumkvaty
- 8) Pagoda

14 PŘÍLOHY

1) Tabulka respondentů

<i>Respondenti</i>	<i>Jméno</i>	<i>Věk</i>	<i>Délka pobytu v ČR, od jakého roku</i>	<i>Stav</i>	<i>Počet dětí</i>
1	Lucie	8	Od 11ti let, od roku 2006	Svobodná, studentka	Žádné
2	Aneta	8	Narodila se v ČR	Svobodná, studentka	Žádné
3	Eliška	3	Od 4 let, od roku 1994	Svobodná, studentka, pracuje	Žádné
4	Jana	5	Od 7 let, od roku 1996	Svobodná, studentka, pracuje	Žádné
5	Petr	8	Narodil se v ČR	Svobodný, student	Žádné

6	Jakub	4	Od 3 let, od roku 1992	Svobodný, student	Žádné
7	Dana	7	Od 19ti let, od roku 2005	Vdaná, pracuje	2 synové, narozeni v ČR
8	Lenka	0	Od 22 let, od roku 1995	Vdaná, pracuje	3 děti: 2 dcery a 1 syn, narozeni v ČR
9	Adéla	2	Od 31 let, od roku 2002	Vdaná, pracuje	3 děti: 1 dcera a 1 syn narozeni ve Vietnamu, 1 dcera narozená v ČR
10	Kamil	9	Od 22 let, od roku 2006	Ženatý, pracuje	1 dcera, narozená v ČR
11	Honza	0	Od 20ti let, od roku 1993	Ženatý, pracuje	3 děti: 2 synové a 1 dcera, narozeni v ČR
12	Tomáš	2	Od 20ti let, od roku 1991	Ženatý, pracuje	1 dcera, narozená v ČR

(zdroj: vlastní výzkum)

2) Vietnamská vlajka

(zdroj: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/graphics/flags/large/vm-lgflag.gif>>)

3) Vietnamská socialistická republika

(zdroj: <<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map-of-Vietnam-Divisions.svg>>)

4) Návštěva prezidenta Ho Či Mina v Československu v roce 1957

(zdroj: <<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2007041601>>)

5) Koláč „Bánh Chung“

(zdroj:

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/51/B%C3%A1nh_ch%C6%B0ng.jpg/800px-B%C3%A1nh_ch%C6%B0ng.jpg>)

6) Anona

(zdroj: <<http://www.madeirablog.eu/beeldmateriaal/2008/02/cherimoya.jpg>>)

7) Kumkvaty

(zdroj: <<http://www.receptyonline.cz/data/pics/encyklopedie-ovoce-exoticke/kumkvat.jpg>>)

8) Pagoda

(zdroj: <<http://ww1.prweb.com/prfiles/2011/04/13/4471354/dreamstime14502166.jpg>>)